

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL“ BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorizări și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI 1 Str. Bresolanu 23-25

TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL L ● Nr. 23

SAMBATA 31 MAI 1941

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Viața unei reviste

de ION FRUNZETTI

„Sfărâmă cuvântul: cuvintele-s goale!”

Ce poate fi să fie o revistă? Sau să prefere a fi ce trebuie? Nu există nici o puțință de împăciuire. Dificultățile exterioare ale scrisului săptămânal sunt în genere dificultățile scrisului într-un moment și loc determinat. Ele n'ar fi mai greu de depășit decât piedicile interne. Pe lângă cea care se îngăduie să fie, o revistă încearcă uneori să devină ce-și propune. Se mai întâmplă ca, pe lângă ce i se propune, o revistă să încerce a fi ce-și îngăduie.

Vorbele nu-s scrise aici de dragul vorbelor, și numai neajunsurilor lor se datorește aspectul de oracol al frazei noastre.

A existat odată un ziar — o fițuică pitică și șgălie ca un spiriduș — un ziar scos cu ciocul. Sunetul caterincii care-l concura i-a acoperit slovele măzgălite de urmele smochinei prinse pe pliscul păsării editoare. Un pumn de flăcări cât fulgii și câteva pale de foc fâlfâind a aripă doborâtă au mai rămas în mintea celor ce, pentru câțiva bănuți, cumpărau incandescentele acestea sturșite și domestice. Viața unei reviste stătea în inima câi un purice a bieteii vieții suferinde de exotism spiritual și de sarcasm mimic.

Interesa pe cineva dacă alimentul văpații insuflăte, era sămănța de cânepă sau de scenă? e?

Și totuși călții aceleiași cănepe au innăbușit-o. Pasă-mi-te ziarul nu răspundea „cerințelor vremii”. Doamne, ce multe se pot cuprinde în goliciunea vorbelor!

Într-o vreme în care nevoia externă, socială, de ordine, impune atâtea „cerințe” spiritului, încât acesta zace innăbușit de complexitatea devenită străină, a propriilor sale creații voluntare, sensul fabulei nu este indiferent. Rânduiala obiectelor după necesități de ordin interior, devine o constrângere tiranică exercitată de obiecte asupra miezului lăuntric. „Revoltă oului împotriva găinii”, cum ironic se pronunța un cap cu ochelari, este de fapt, pentru o conștiință adulterului care l-a produs, și protestul împotriva nașterii sale bastarde.

Suntem elevii unor școli care au divorțat de viața: fiii unor culturi desuete, a unor forme stilistice date la rebuț, (și nu prin voința cuiva, ci anulate de propria lor ineficiență).

Imaginea pe care o reflectă spiritul nostru din ceea ce-i suscitate, este haotică. Spiritul se recomponune treptat, în deplănătatea sa prenatală, după lucrurile pe care le reflectă și asupra cărora se exercită. Reflectăm haosul exterior și acționăm conform lui, haotic. Nici o certitudine. Desordinea este endemică. O respirăm din aerul străzilor, din jurnale, din unele sonore ale văzduhului, din huruitul aeroplanelor și din foșnetul irațional al mățăsurilor de pe Bulevard. Un „du-te vino” fără sens: o lume deschisă tuturor surprizelor, o ordine ale cărei fundamente metafizice sunt neidentificabile — sau au devenit astfel.

Spiritul se freacă la ochi ca un personaj cu clipeli mărunde și dese, din desenele animate. Grija sa primă este să și îngredească domeniul, să-l prezerve de puhoiul destructiv al amezării universale, să salveze ce se mai poate salva.

Pe urmă cerească și alta, se perindă în Italia casele de țară, sau „vilă-e” cum li se spune acolo încă din antichitate; ele sunt pretutindeni, tocmai pentru a schimba semnăturile și pomii într-o nesfârșită perindare de grădini, cultivate cu artă și rodnicie.

(Urmare în pag. 5-a)

FIȘIER

Fișierul acesta este un breviar de nimicuri. Un săltăraș cu sugestii. Un pachet de esență nefarmaceutică pentru un ceai de tecie diluat.

Cine „nu poate înghiți” cultura, este adeseori îndreptățit de dimensiunile porților ei.

O lingușită de cultură nu este însă așa de greu de administrat. Cu informația unei fraze se strecoară un gând și mai ales, — asemeni poemelor: într'un vers — un cosmos întreg de încheșurări dialectice posibile, puse în mișcare prin mecanismul propriu al fiecărei teste, de către bobornacul acesta infelabil al unei note fugare.

(Se întâmplă uneori ca un bobornac să fie luat drept tiflă?) Un bobornac se mai poate da după ceafa celui pe care lingușita de cultură l-a innecat.

Scrisă odată detaturul trădării clericilor apusului, Julien Benda: „Războiul se dă acum între cei care se vor puternici și cei care se vor fericiți”. (Délices d'Éléuthère).

Cartea apăruse mai de mult. Acum, războiul se dă între cei puternici care se vor fericiți, și cei fericiți care vor să se păstreze puternici. Ce se va face însă cu cei nefericiți și neputernici? *

Recitînd o notă scrisă în stil memorialist: „Iată de ce jurnalul lui Lafcadio nu va putea fi niciodată egalat!”.

Am descoperit o judicioasă notă de rechizitoriu al poeziei: în tratatul de pictură a lui Leonardo da Vinci.

Ideea lui centrală este că poetul nu poate niciodată să nu fie sau teolog, sau filosof, sau retor, sau etc. etc. Cu alte cuvinte, negă existența unui domeniu propriu al poeziei.

Ceace uită el, este că poezia e o problemă a lui cum și nu a lui ce!

★ Dacă ar încerca o națiune metoda Coué, spunându-și în fie-

care dimineață: „Sunt fericită, sunt fericită, sunt fericită... credeți că s'ar putea sugestia?”

Coué știa el de ce propovăduia să se practice dimineața acest obicei: conta pe euforia inconștienței pe care ț-o procură somnul.

Națiunile însă n'au somn, și asta face ineficace rețeta. Unele au însă inconștiență și asta inutilizează dimineața.

Se știe că Dante a reușit magistral, din toată Divina Comedie, numai „Infernul”. Criticii sunt unanimi în a recunoaște inferioritatea „Paradisului”.

Foarte firese. Experiența infernului fusese trăită de Dante zi de zi, pe când Paradisul nu și-l putea imagina decât prin negație.

★ Un fapt. Nu din cărți. Sunt uneori conexiuni de stări de conștiință greu de explicat: dese, deunăzi, într'un autobuz, ascultând conversația a doi gazetari cunoscuți pentru talentul lor de navigație, — unul a fost marinar, celălalt se leagănă, cum spune, cu creștetul în zări ca un plop — mi-am amintit de vorbele lui Nietzsche: „Descideți ferestrele: au fost aici gazetari!”.

★ Oare de ce? Atmosfera autobuzului S.T.B. este, adeseori sufocantă.

★ „Criza militară este poate pe sfârșite; criza economică este vizibilă în toată forța sa. Dar criza intelectuală, mai subtilă și care, prin însăși natura sa, în aparență este mai înșelătoare, (pentru că se petrece în regatul disimulării), această criză lasă anevoie să se surprindă „adevărul” său punct, adevărata sa fază”.

(PAUL VALÉRY, Variété III, Paris, Gallimard 1936 (una mie nouă sute treizeci și șase), p. 215).

★ LAFCADIO

G. PETRAȘCU

Cortile d'Abbazia, Veneția

GRĂDINILE ITALIEI

de prof. ALEXANDRU MARCU

În satele și târgurile mai mici ale Italiei, aproape nu sunt grădini. Se văd foarte rar florile. Deoarece, cu ultima casă a târgului sau a satului, începe grădina tuturor, care este câmpul.

Intre o localitate și alta, se perindă în Italia casele de țară, sau „vilă-e” cum li se spune acolo încă din antichitate; ele sunt pretutindeni, tocmai pentru a schimba semnăturile și pomii într-o nesfârșită perindare de grădini, cultivate cu artă și rodnicie.

Pe cântă vreme aici, în părțile noastre, omul își face grădina cel mult în jurul casei și grădina îi este cel mult de flori, modestă și totdeauna vremelnică, în grădinile Italiei domină vegetația mare, permanentă, adânc înrădăcinată: floarea sunt în desfășurarea lor numai detaliul coloristic, al acelor complexe compoziții vegetale.

De aceea grădiniile naturale ale Italiei, au nevoze de perspective ample și de orizontul întregului cer. Când fondul cerului nu le a-lunge, îl prelungesc în albastrul mărilor, dacă nu o pot face în opaliul lacurilor de sub Alpi.

Unde nu este marea și nu sunt aceste Lacuri, s'au creat, în mijlocul cel mai ascuns al grădinii, jocurile de apă ale fântânilor monumentale, spre a răsfira întinderile acuate în picături, care să asigure, fie și numai prin acest joc, prezența apei vii între copacii și florile grădinii.

Iată în ce fel se poate primi vorba, foarte mult folosită, că Italia este o țară și permanentă grădini: în grădiniile ei se regăseasc elementele de componență ale întregii sale configurații. Natura vegetală, arborească, se precizează în ele prin copacii care-i califică Flora, dela palmier la magnolia, dela chiparos la oleandru și dela măslin la portocal. Natura vegetală florală se definește prin tulipele și garoafle cultivate pe câmp alături de tuberoze, pe sub crenșle de mimoză și de glință ale zidurilor din parcuri. Iar la aceste elemente ornamentale, se adaugă stânca și colina, care formează terasele naturale de expunere a tuturor copacilor și a tuturor florilor; se adaugă apa fântânilor și a lacurilor artificiale; se adaugă cerul Italiei.

Dacă în vechea Grecie Zeii stăteau pe Olimp și unii din ei își aveau sanctuarele pe alte abrupte promonorii, Semi-Zeii lumii romane au trăit, sub întrupări de Fauni, Satiri, Sylvani și Nimfe, prin aceste grădini ale Italiei. De aceea Renașterea le-a dus iar în cadrul lor natural simulacrele aibe, spiritualizând astfel Natura prin prezența acestor Divinități și adăugând o notă de cult păgân sfinței și creștineștii reculeșării în mijlocul lumii cu izvoare, frunze și păsări, a Raiului de care ea a vrut să se instrăineze.

De aceea un poet modern al Italiei — Ugo Foscolo —, s'a urcat pe o colină din împrejurimile Florenței, ca să celebreze acolo, la altarul de piatră păgână dintre chiparosii, cununia Grațiilor lui Canova cu Natura. Renașterea a fost însă epoca de mari re-

surse sufletești, care a dat viață nouă și grădinilor.

La cei vechi — gândul se oprește o clipă în curtea interioară a unei case din Pompei. — vegetația pătrundea în interiorul cel mai intim al arhitecturii, spre a face parte integrantă dintr'nsa și din viața celor ce locuiau casa.

În Renaștere s'a menținut contactul acesta indisolubil cu Natura, dar raporturile s'au inversat: Arhitectura va deveni accesoriul Naturii. Și vom avea, ca la Tivoli, sau ca în medalioanele lui Giulio Romano din vila de lângă Mantova, terasele, porticele, fântânile monumentale, scările și nimieșle, prin care se va fixa noul stil al artei și al arhitecturii grădinilor.

Această desfacere a casei înspre grădini, această continuare a Arhitecturii de piatră în mijlocul Arhitecturii de frunze și de flori, precizează, deopotrivă, tendința de expansiune a omului nou al Renașterii în largul mediului înconjurător, invazia lui în Natură, prin cucerirea spațiului, care să-i încapă toată exuberanța persoanei fizice și oată plenițudinea sufletului său de nou curcior al lumii.

Acolo unde clima n'a îngăduit o permanență rămăneri sub auspiciile Naturii și sub boita de umbră verde a copacilor din parc, Arta pictorilor i-a venit cu succes în ajutor: așa a făcut Leonardo Da Vinci invenția copacilor împlețiți pe tavanul bolii al sălii „delle asse”, în Castelul Sforzesc din Milano, spre a „supune” încă odată Natura ingeniozității sale.

„In grădina San Marco dela Florența — constata de curând un prieten studios al Renașterii — se rezumă tot idealul de adevărat Mecena al lui Lorenzo cel Magnific”. Cecece era biblioteca lui, celebră în tot Umanismul, pentru mișcarea intelectuală, a fost grădina aceasta pentru Sculptura și pentru Pictura Renașterii; întrucât pe aleile de la San Marco se înșirau, ca într'un adevărat muzeu în aer liber, operele de artă ale Antichității, atunci abia scoase la lumină din pământul în care, de mult ce dormiseră uitate, își pierduseră nemurirea. Acolo au fost expuse mai întâi, drept tot atâtea modele și pretexte de studiu, vechile statui grecești și romane. Din această grădini și academice pleacă — ca dintr'o realez Școli din Atena a lui Raffaello — artiștii, cărturarii și gânditorii Florenței, spre a se aduna în palatul din apropiere al Seniorului și a continua, în prezența lui, peripatetica lor convorbire. Leonardo Da Vinci și-a definit personalitatea de creator și de investigator al Naturii, în cea grădini. Michelangelo și-a făcut intrarea în glorioasă carieră de sculptor, copiind un cap de Faun antic, pe care l-a văzut tot acolo. Căci în semn de excepțională stimă, Lorenzo l-a încredințat cheile dela porții grădinii, pe când avea numai cincisprezece ani. Sufletul și-a deschis deci la frumusețile Artei și ale Naturii, între aleile cu statui, copaci, flori și filozofi, din grădina lui Cosimo și Lorenzo dei Medici.

(Urmare în pag. 3-a)

Panopticum

O carte

Citesc în ultimul număr din „Vremea” un articol al d-lui Victor Ion Popa: Grigoriu.

— Grigoriu! Grigoriu, cine o fi fost acest Grigoriu! Probabil tot vre-un profesor de-al d-lui Popa, îmi dau eu cu părerea, stabilind o caricatură asociație între acest nume și un alt articol al d-lui Popa intitulat: Profesorul meu, Mihail Codreanu.

— Grigoriu! Ce naiba să nu știu eu cine este sau a fost acest Grigoriu — căci trebuie să fi fost o figură remarcabilă, din moment ce autorul îi spune atât de simplu parcă ar vorbi de Cezar, Bismark, Cavour, Brătianu...

Într-o zi, acum câteva luni, un prieten care avusese nenorocirea să-și piardă toată averea în catastrofa dela Carlton, mă cheamă la telefon și mă roagă să-l ajut într'un fel oarecare să-și recăstige o parte din averea pierdută: cărțile.

— Să nu iei nimic altceva Numai cărțile!

Cu bunăvoința unui simpatic procuror am ajuns în podul Prefecturii Poliției, unde erau depuse resturile catastrofei încă proaspete în memoria contemporană.

Un peisaj lugubru, lugubru. Mirat de prezența a trei doamne în dolii cari răscopleau printre trestie, dând la iveală amintiri de familie.

— Regardez Fifito, c'est le portrait de l'oncle Ghiță!

Eram complet aiurit. După multă trudă, am reușit să dau de averea amicului meu, care era într-o stare deplorabilă. Cărțile, cu care se lăuda totdeauna discret, dar cu tot orgoliul, erau terciute, frante, smulse, răsucite și pline de molozi. În câteva ceasuri le-am strâns în șase coșuri, ochii însă îmi întăziaseră prin're vestigii. Mi-era teamă să nu fi uitat vreo carte de preț, ori să fi luat vreo una care aparținuse vreunui strein.

Tocmai priveam un op de medicină cu poze, când zăresc o carte de poezii, cu coperta pare-mi-se albastră și pe a cărei primă filă erau scrise câteva vorbe.

— A cui o fi fost această carte?

Citesc. Era un volum de versuri al doamnei Ana Luca oferit cu o delicată dedicație actorului Grigoriu, acel dăruit actor care căzuse victima Carltonului.

Sunt un om cinstit. Este singurul lucru pe care îl știu cu certitudine; cu toate acestea în clipa în care am citit acea dedicație, am vrut să fur cartea actorului Grigoriu și să o păstrez pentru mine și poate pentru el. N'am făcut-o desigur din lașitate sau din deformare profesională. Oricum, acum regret.

Am lăsat cartea lui Grigoriu molliilor și meazatulul.

N. PAPADOPOL

Bacchelli și romanul istoric

de C. N. NEGOIȚA

Cu ani în urmă, când în a-proape toate țările, eflorescența literară de după război încerca să spargă vechile forme și să îndrepte apele artistice spre o abbie nouă, câțiva încă-pământași persistau în rețetele și formulele clasice. Straniu este că în mare parte, novatorii că-lăuzeau literatura, fără știința lor negreșit, spre decadență.

Dincolo de moda cea trecătoare, tradiționalismul (reacționari dacă vreți) își păstrau pozițiile. Cecece nu însemna, totuși, că spiritul de inovare al timpului era uitat. În pas cu vremea, legile noii și ale romanului au fost păstrate.

Așa trebuie privit tradiționalismul, care s'a manifestat pretutindeni, în perioada tuturor inovărilor.

Și sub acest unghiu îl vom privi pe Riccardo Bacchelli, autorul de romane istorice, adevărate documente, viu colorate, fie din secolul trecut, fie din zilele mai apropiate.

Riccardo Bacchelli

Cariera literară și-a început-o în rândurile grupării „La Ronda”, o mișcare artistică poate prea rigid tradiționalistă, prea adversară inovărilor, dar îndrăgostită de literatura frumoasă și adevărată.

Dela debutul poetic, cu un volum de versuri și câteva încercări teatrale, interesante doar pentru un cerc prea strâns de devotați ai literelor, până la povestirea Lo sa il tonno, — fabulă modernă, în care personajele se desprind din universul marin al peștilor, — aproape nu mai poate fi recunoscut scriitorul italian. Este o carte de observații sociale, economice sau amoroase, în care protagoniștii filosofează ori bărfesc în acur.

lumea lor de crustacee și pești, din Mediterana până în Atlantic.

O nouă carte, care a urmat povestirii sale marine, arată pe scriitorul matur, cu tipuri și mai variate, cu o acțiune ce știe să se strângă în jurul planului central. Romanul se cheamă Diavolul la Pontelungo, și de el am voi să ne ocupăm, în deosebi, în rândurile următoare.

Bacchelli deschide o fereastră către o epocă asfințită, epoca mișcărilor revoluționare din Italia anului 1874, când materialismul feroce din gândirea europeană se rezolva, pe cale practică, în răsunete, insurecții și atentate. Era timpul anarhiștilor și al nihilistilor, pe care ni i-a zugrăvit Turghienief și Dostoievski, dar pe cari îi cunoaștem mai puțin, în refugiuilor lor pe meleagurile occidentale.

Eroul ciudat, pe care istoria revoluțiilor din veacul trecut l-a înscris și l-a osândit pentru păcatele sale, este Mihail Bakunin.

La Locarno, unde pomosise, după ani și ani de atenție și peripeții, întâlnește un alt revoluționar, Carlo Cafiero, care visa la inchipuita dărmare a catapetzelor orânduirii politice și sociale. Cafiero își transformă vila sa „Baronata”, în cub de năpăstuși ai legilor, de isgoniți din toate țările, adunați lângă misteriosul papă Bakunin.

Fabrica de anarhiști ajunge apoi un iad, unde pensionarii se ceartă și se urăsc deopotrivă. Încercarea unei revoluții, la Bologna, eşuiază. Iar Bakunin, marele amăgitor, fuge travestit în preot, cu iluzia într-o revoluție mondială irosită pe veci.

Nu voi uita tipurile dela „Baronata”; voi reține totdeauna întreprinderile falimentare, pline de umor, cu ridicolul perspectivei istorice, minunant prezentate de Riccardo Bacchelli. Pentru a-i desprinde masca sa literară, dintre atâtea chipuri șterse sau uniforme, romanul Diavolul la Pontelungo este suficient.

Dar cunoașterea lui mi se pare utilă în rândurile noastre, românești. Întâlnim astfel un prozator interesant, cu o proeminență personalitate artistică, deosebit în totul de ceilalți scriitori străini, pe cari prin traduceri ni i-am apropiat până acum.

Plastica italiana contemporană

Bernardino Palazzi

Un pictor, la treizeci de ani, este în România considerat — atunci când i se recunoște meritele — cel mult o frumoasă promisiune. Excepțiile sunt puține. La treizeci de ani numai Tucelescu a izbutit să se impună cu forța cu care în Italia s'a impus Bernardino Palazzi. În cazul pictorului român, publicul — ca și critica de artă, ca și amatorii de tablouri — s'au prosternat în fața unui temperament furtunos, a carui suveranitate n'a mai răbdut, la un moment dat să rămână nerecunoscută.

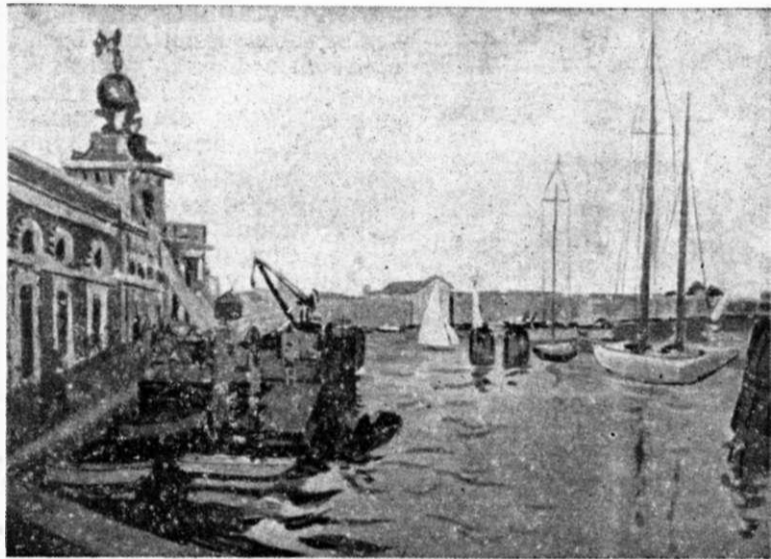
Ceace a învins în cazul lui Bernardino Palazzi a fost inteligența și munca. (Talentul bînzîntes, se presupune. Bernardino Palazzi n'a moștenit de la Dumnezeu și legile heredității decât o sensuaționate puter-nă, deși nu moștenit, dimpotrivă. S'ar putea spune că arta lui Bernardino Palazzi purcede din prea multă sănătate. Numai funcțiunile rigurose de aritmetic ordonate se datorește bucuria aceea imensă de a trăi, pe care

de energie vitală, caracterul ei de potențialitate, odată închisă în forma convențională (oricât) a unei arte, chiar de un modernism atât de pronunțat, ca aceea a lui Palazzi, determină viabilitatea ei.

S'ar părea până aici, din cele spuse, că Palazzi pictează tem-peramental. Că adică efortul artistic ar fi înlocuit cu virtuozitatea nativă.

Bernardino Palazzi este însă un neadormit căutător de echilibru compozițional. Vizibilită chiar în nudurile sale de forță reductivă la esența a unui Matisse și de densitatea unui Bonnard, tendința orândueii compoziționale este de-a dreptu-mărturisită în „Iisus printre cărturari”, în „La Croce” sau în marile compoziții expuse la ultimele Bienale, intitulată „Bagutta” și „Orchestra della Scala”.

Preocupat de arhitectura unei pânze, de osatura ei grafică și spațială, pictorul sard este un decorator la fel de priceput, pe cât de bun constructor.

Extremitatea Lagunei

o simți fremătănd în fiecare glomerul de culoare, în fiecare sculpiră a paletelor sale. Palazzi pictează ca și cum ar iubi. Dragostea și arta purced la el din același fond de generașă dăruire vieții, de pierdere a eului în fluxul total al existenței. Palazzi este un mistic al păgânismului, dacă păgânism se chiamă bucuria de a trăi. Este ceva copilăresc în feul naiv de a gusta viața ca pe o acadea de braga-giu dintre acelea interzise de guvernantă. Ceva de satisfacție furioasă, ceva din amintirea delicioasă munitării în care se năzbează după trecerea anilor, prima iubire.

Femeea este prizma magică în care se concentrează toate liniile de energie ale universului. Vectorii tuturor magnetismelor se împletesc în lentila de carne fragedă a unui nud. Bernardino Palazzi știe să facă dintr'un cadru care — prin poziție și unghi de vedere — ar putea fi, pentru altul obscen, o icoană a rezultatului puterilor misterioase care pot anima un corp omensc. Misterul inclus în volumul mai mult sau mai puțin geometric rotunjit al unui nud, este ceace dă continuu interes pânzelor sale. Dacă s'înșnu această și-ar pierde secretul, arta sa ar pierde nu numai virtuozitatea, ci caracterul de act cultic.

Bernardino Palazzi este un credincios, un idolatru al misterului vieții. Pentru nici unul dintre artiștii contemporani nu se potrivește mai bine definiția dată artiștii de Adriano Tilgher: arta este după esteticianul italian, „amor vitae”. Cantitate

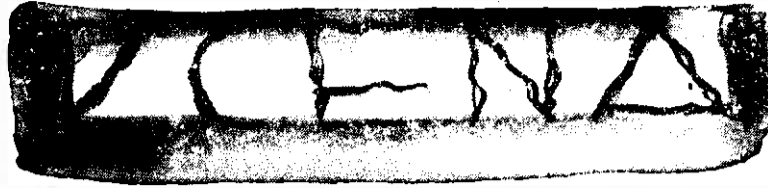
Scenă de vară

Armonii sale de culori, toate fiind în inspre o reunificare a luminii albe, ci către un „dorador”, o „poleire” coaptă a lucrurilor într'un reflex torid, denotă o rețină deprinsă cu luxuria cromatică a peisajului Sardiniei.

In piesele lui Thornton Wilder regișor nu se va s'fii să apară pe scenă. El va privi cu o vagă nuanță de ironie toată agitația de pe scenă. Atunci când va apare în fața publicului un băiat care vinde ziare pentru a plăti taxele la școală, se va întreaba, după ce, mai întâi, își va controla caetul de regie: „De ce se mai agită băiatul ăsta, atunci când, peste câțiva ani, va muri tânăru, în războiu?” De asemenea el nu se va s'fii să-i interrupă pe actori, atunci când va avea impresia că au spus tot ce-aveau de spus. Nici-o piedică nu stă în calea lui. Niște scaune pe care stau câțiva oameni vor fi pentru el, niște morminte. Iar atunci când va fi nevoe de un câine, pe scenă în lipsa unui spitz, va fi silit să șchealăe el.

Regisorul joacă în comedii lui Thornton Wilder un rol mult mai mare decât acela al raisonneurilor din obișnuitele

ION FRUNZETTI

TEATRUL NATIONAL: „O PLIMBARE” SI „ORASUL NOSTRU” DE THORNTON WILDER

S'au mai scris în coloanele acestei reviste articole despre teatrul lui Thornton Wilder și chiar despre piesa „Orașul nostru”. Acum, cu ocazia deluării acestei piese pe scena Teatrului Național, tînem să facem câteva constatări în legătură cu reacțiunile comodului public bucureștean în fața acestui cu totul neobișnuit autor dramatic.

Spectatorul nostru știe prea bine că el se duce la teatru ca să se distreze. Și, de asemenea, dănsul nu poate răde într'adevăr cu poftă decât atunci când i se va oferi o piesă pe care s'o poată înțelege în întregime, peșă construită pe șablonu obișnuit al farselor. Va fi mulțumit atunci când își va vedea actorul preferat — care poate fi ori-cum și m.e. și fonf și băibăit, și cu nasul mare; numai să-i facă spectatorului nostru impresia că are talent — fiind pus în situații arheconoscute și reacționând în nota obișnuită a farselor. Spectatorul va fi mulțumit dacă va putea ghici sau prevedea sfârșitul, veșnic același, al unei din aceste farse. Va zămbi mândru, la sfârșitul piesei, putând să declare cu glas tare că el „a știut cum o să se termine comedia”. Și astfel se va putea întoarce acasă, cu conștiința împăcată.

Așa dar, nu ne va mira prea mult ostilitatea cu care unii dintre spectatori au primit cele două piese ale lui Thornton Wilder. Acest autor dramatic american nu este dispus să facă nici-un fel de concesie publicului.

Nu vom întâlni în piesele sale gaguri tari sau situații neprevăzute pe gustul publicului. El știe prea bine că rareori viața poate oferi situații neprevăzute.

Și el prezintă în piesele sale viața și numai viața, lipsită a proape cu desăvîșire de neprevăzut, a unor foarte onorabile familii de americani, cu micile și marii lor necazuri. În piesele lui Thornton Wilder întâlnim frânturi de viață prezentate în cel mai simplu chip. Fără nici un fel de artificii. Autorul renunță chiar la unele legi cari incorectează teatrul și-l iudu-l să urmeze o anumită cale. Astfel Thornton Wilder nu socotește neapărat necesar decorul în teatru. „Cu puțină imaginație, publicul poate vedea într'un simplu gard, o superbă grădină cu alei, cu pomi rotunzi, cu flori, cu iarba...”, declară el la un moment dat prin gura regișorului. Apariția acestuia pe scenă poate, de asemenea surprinde publicul. Spectatorii noștri au învățat că regișorul este un domn care se agită prin culise, având grija ca spectacolul să aibe succes, fără ca să se observe că și el a contribuit la reușită.

In piesele lui Thornton Wilder regișor nu se va s'fii să apară pe scenă. El va privi cu o vagă nuanță de ironie toată agitația de pe scenă. Atunci când va apare în fața publicului un băiat care vinde ziare pentru a plăti taxele la școală, se va întreaba, după ce, mai întâi, își va controla caetul de regie: „De ce se mai agită băiatul ăsta, atunci când, peste câțiva ani, va muri tânăru, în războiu?” De asemenea el nu se va s'fii să-i interrupă pe actori, atunci când va avea impresia că au spus tot ce-aveau de spus. Nici-o piedică nu stă în calea lui. Niște scaune pe care stau câțiva oameni vor fi pentru el, niște morminte. Iar atunci când va fi nevoe de un câine, pe scenă în lipsa unui spitz, va fi silit să șchealăe el.

Regisorul joacă în comedii lui Thornton Wilder un rol mult mai mare decât acela al raisonneurilor din obișnuitele

piese de teatru. Cum piesele lui Wilder sunt simple fragmente de viață, tot așa și regișorul joacă rolul soartei, care, fără nicio lege specială, îi face pe oameni fericiți sau îi omorâ.

Comedia sa „O plimbare” nu este nici mai mult, nici mai puțin decât ceace spune titlul: plimbarea în mașină a unei familii onorabile, dîntr'un oraș în altul. Sub controlul regișorului despre care am mai vorbit, eroii

vor trăi pe scenă micile lor bucurii și necazuri. Iar piesa „Orașul nostru” prezintă viața, în același timp sbuciumată și liniștită a unui orașel de provincie. Eroii se vor agită pe scenă, convingi de însemnătatea lor, cu toate că ei, în fond, nu fac altceva decât să se nască, să se căsătorească și să moară.

După cum am mai spus, unii spectatori s'au declarat nemulțumiti, la sfârșitul spectacolului. Sunt convins că ei ar fi dorit ca pe scenă să se petreacă lucruri neprevăzute: de-o pildă, în piesa „O plimbare”, eroii să sufere un accident de automobil, iar în piesa „Orașul nostru” să se întâmple cine știe ce lucru neobișnuit. De exemplu, un cutremur.

Pe acești spectatori îi sfătuiam să-i citească în fiecare zi gazeta, în căutarea faptelor senzaționale; iar dacă vor neapărat să se ducă la teatru, să se ducă la grădinițe de vară ce se vor deschide acum și să se prăpădească

de răs, atunci când îl vor vedea pe Birlic, dându-se peste cap.

Despre distribuția piesei nu vom avea decât lucruri bune de spus. Doamna Natașa Alexandra ne-a uluit. O cunoaștem din comediiile în cari ne obișnuim cu tonul amuzant prin monotonia lui, cu care își debita replicile. O cunoaștem de pe scenă și o admirăm. Erau (oțuși siliti să spunem că „Natașa Alexandra este merenu acesăși”!

De astă dată dănsa ne-a dat dovada marilor sale posibilități scenice. Comică la început, a dăne umană la sfârșitul piesei, doamna Natașa Alexandra a impresionat întreaga sală. În scena finală în care mama obosită, după un drum lung, își adoarme fiica bolnavă, și apoi se duce să pregătească masa, dănsa a fost magistrală.

Domnul Finteșteanu, într'un rol mai puțin conturat de autor, s'a achitat totuși cu conștiință: zățateia lui obișnuită.

Doamna Madeline Adronescu într'un rol cu totul deosebit de ceea în cari a jucat până acum, a mai dat încă odată dovada necontestatului său talent. Sperăm că de astă dată se va repara greșala ce s'a făcut cu această acțiță, mai de loc dis-tribuită pe prima noastră scenă.

Cronica muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

Domnul Al. Clonaru, într'unul din cele mai bune roluri ale sae, a realizat un tip excelent de băiat american. Merită toate felicitările.

Oarecum afectată mi s'a părut doamna Mimi Bota. Prea mult dramatism, față de naturațea celorlalți.

Domnul Ion Ilie Ion, simpatie în rolul regișorului.

In piesa „Orașul nostru” două roluri au fost dublate.

Doamna Elena Cruceanu, în rolul mamei a știut în cursul celor trei acte să gradze efectele, isbutind să impresioneze prin naturațea și simplitatea cu cari a prezentat o mamă necăjită.

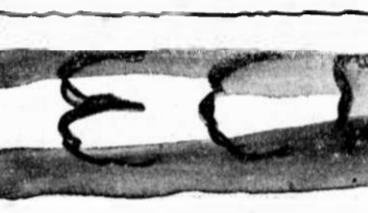
Domnul Toma Dimitriu ni s'a părut prea sever în rolul tatăului. Textul pe care-l debita, nu justifică prin nimic accentul sever, neobișnuit la el, pe care-l adoptase acest foarte talentat actor tânăr. Am fi preferat blândetea domnului C. Antoniu în această rol.

Despre ceilalți interpreți s'a scris în prima noastră cronica despre „Orașul nostru”.

Domnul Ion Sava, excelent atunci când nu regizează „Hero și Leandru”, a realizat lucruri minunate de-a lungul celor 4 foarte originale acte.

Dar despre regia acestui spectacol vom reveni într'un număr viitor.

TRAIAN LALESCU

CINEMA REGAL: Prima aventură

S'ar crede că-i filmul de debut al Ilsej Werner, ce pare a face o concurență serioasă candidatură la rolul de „primă ingenuu” a studiourilor germane.

A acțiunea este inspirată de romanul „Fată de familie bună”, al cărui subiect ar fi prins desigur, acum vreo zece ani.

Poate că și acum, ar fi un roman pe care-l poți citi, pe ploaie, într'o cabină de pe munte, unde, neavînd patofon, sau orice altă distrație, îți omori timpul, în așteptarea zăpezii ce decăndată nu-i „favorabilă pentru ski și ascensiuni”.

De altfel, această „Prima aventură” pare a fi și ultima, căci fețița ce credea că tot ce sboră se mănăncă, se mărță și nu-i de loc gen de „femeie fatăță”.

Mi-ar fi plăcut ca această redare a unei împrejurări atât de des întâlnite în viața de toate zilele, ca aceea a diverșilor semeni ai noștri ce au impresia că se reîntorc cu mulți ani în urmă în preajma unei fînțe țînere, să fie jucat de niște artiști al căror fizic să nu lase de dorit. Probabil că în Germania se fac concursuri de fotogenie numai pentru artiște. Nu-mi pot explica această lacună estetică în privința artișților germani. Doar vedem zilnic destui din oasepeșii noștri și nu putem nega că sunt printre ei mulți jumi, destul de chipieși pentru a face, între altele, și cinema...

CINEMA CAPITOL: Cântecul vîsului

Cititem pe așful ce anunța distribuția filmului prezentat de cinema Capitol, numele lui Benjamin Gigli, în loc de cinește.

Nu contestă nimeni că „Reclama și suflatul comerțului” dar găsesc exagerat să anunți „un film cu Benjamin Gigli” și să-l vezi pe acesta în trei scene, dîntr-are care numai două cântate.

Subiectul, e departe de a fi original.

Inainte de a descoperi că Benjamin Gigli are un rol infim, acordam circumstanțe atenuanțe primelor acte, crezînd că asist la unul din multele filme, a căi acțiune n'are alt scop decât acela de a ne marca minunatale calități a cine știe cărei celebri-tăți...

Dacă n'ar fi fost intercalate cele câteva numere de revistă — în ritm de jaz — ce ne amintesc pe Geza von Bolvary de altă

Cronica muzicală

SPECTACOLUL DE BALET AL STUDIO-ULUI ELENA PENESCU-LICIU

Activitatea de maestră a d-nei Elena Penescu Liciu, primă ba-lerină a „Operei Române” este, merită să o spunem, una din cele mai interesante ce s'au despus în noi în acest domeniu.

Pe deoparte, prin îndrumarea tehnică excelentă pe care o asigură talentelor atât de variate ca posibilități și... mărime, care fac parte din școala Elena Penescu Liciu.

Pe de alta, prin perspectiva scenei pe care o pedagogă dublată de o dansatoare veritabil dotată, cum este d-na Penescu Liciu, este singură capabilă să o deschidă fără eroare elevelor sale.

Dar, mai ales, poate, prin dezvoltarea simțului muzical, a inițierii în armonizarea gestului expresiv, a evoluției scenice, a trupului, și a ritmurilor lor, cu ace-ae ale muziceii.

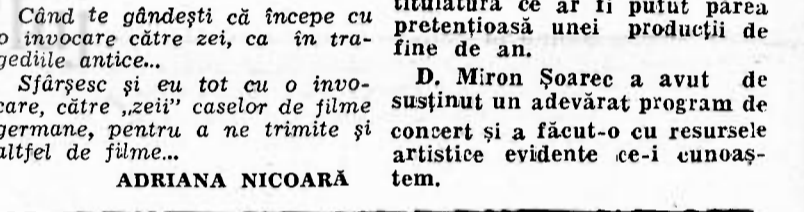
În prezentările de elevi ai d-nei Elena Penescu-Liciu se simte, mai mult decât în „arta” atâtor balerine cu pretentii, acea contopire de pulsații, acea com-

Compozițiile de ansamblu au indicat plăcute evadări din rutina și cotidian coreografic, în special în „Vără” pe muzică de Franccse Proulenc. Interpretări în deosebi interesante au fost ale „Toamnei” pe muzică de Chopin, sugestiv realizate de dra Iza Lucezarskaia și d. Beia Balog, Slava lui Baccus (Chopin) dansată cu original temperament de d-ra Indira Mulgund, Lotusland (Cyril Scott) cu elemente de dans extrem oriental plasticitate cu deosebită simțire și stilizare de a-aceea tânăru dansatoare, element vădit dotat, precum și a-firmările d-rei Lizana Cristescu, grațioasă în mlădieji și cu delicat simț scenic.

Dra Elena Constantinescu, intr'un divertisment stil „musik-hall” (Debussy) d-ra Sanda Hilt, careia i-am fi dorit mai multă mobilitate, d-ra Sanda Ghuil, prea serioasă într'un dans tirolez, dra Iolanda Pasu, într'o interpretare destul de subtilă din Ravel (Pavana) au adus fiecare, în diferite proporții, elemente pozitive la buna realizare a acestui spectacol care și-a justificat cu succes o titlatură ce ar fi putut părea pretentioasă unei producții de fine de an.

D. Miron Șoarec a avut de susținut un adevărat program de concert și a făcut-o cu resursele artistice evidente ce-i cunoaștem.

SCRISOAREA PIERDUTĂ...

...se va prezenta în cadrul unui spectacol festin pe scena Teatru-lui Național, Duminică, 1 Iunie. Am văzut pe stradă așful care anunță acest spectacol, lipsit a-lăturii de unul mult mai mare și mai „spător” care anunța „ma-rele succes al comediei: „Un băiat iubea o fată”

Și am zămbit cu oarecare melancolie. Sunt convins că domnul care s'a oprit în fața celor două așfe, se va duce diseară la „Un băiat iubea o fată”. Unde ești, Caragiale, să-ți bați joc de noi?

O PROBLEMĂ INTERESANTĂ...

...ne-a fost sugerată zilele trecute de un actor tânăr al Teatru-lui Național. Este vorba de permanentele acestui teatru, cari sunt puse la dispoziția cronica-rilor dramatoci. Aceste bilete sunt valabile numai la premiere. Este o măsură cât se poate de justă, evitîndu-se, astfel, orice fel de abuz. Sînt însă unele ca-zuri când rolurile principale sunt dublate, la al 10-lea sau al 20-lea spectacol, de actori tineri și oa-

GRĂDINILE DE VARĂ...

...și vor deschide anul acesta din nou porțile. Și sunt, parcă, în această stagiune mai nume-roase ca de-obiceu. Colosul, Marconi, Volta București, grădina For-um și chiar altele noi, cum va fi aceea a noiei formațiuni arti-stice „Ab și negru”, vor pre-zența pe scenă artiști.

Vom avea însă ocazia, vara asta, să vedem și pușin teatru?

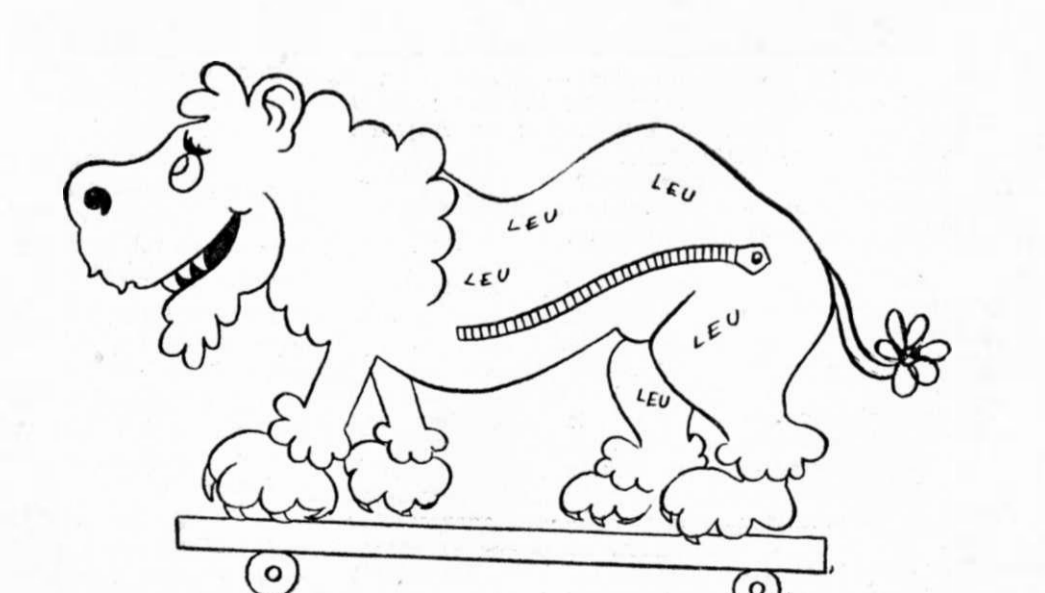
T. L.

— Muscă ?

— Nu te apropia! fii prudent! Eu nu garantez fiindcă n'am putut să-l îmbălzesc: e împaiat.

Intrarea în Academie = TOLSTOI IN ROMANIA =

— Cuvinte la recepția poetului Nichifor Crainic. De nemurire nu ne desparte decât un grilaj. Câteva fotolii goale și o legendă cu duhuri din alt veac —

— Carnet intim —

de LAURENȚIU FULGA

S'ar putea întâmpla să fie o predestinație stupidă sau o simplă iluzie. Dar în clipa asta, în care m'am decis să plec spre Academie, am senzația unei înălțări mai sus, aș putea spune chiar certitudinea unui eroic exelior peste culmile a acestei vieți incomode și impure. Nu știu; gloria mea ca și a altora — o pândeste poate undeva căzătura unui zar mai drăcesc decât o cunună cu lauri. Oricum o fi însă, cred că noi toți ne pregătim nebuște pentru altă nemurire, mai divină decât asta din Balcani. Căci e cu neputință de înțeles, deosebi tocmai noi să fim sortiți uitării sau desceștării din istorie, când Istoria și Viața nu și-au șters încă semnele pe care sângele și spiritele noastre halucinante li l'au lăsat.

Mai am două ore până la deschiderea ședinței. Și noaptea care se plimbă calmi pe deasupra Capitalei, cu răcoarea asta toamnă și udă, mă îndeamnă să-mi continui fuga dintre lucruri și oameni de prisos, cu acea cerbie instinctuală că numai propriile tale gânduri te și desmăță perfect, dar îți dau și iluzia unei peregrinări unice prin spațiile de sus S'ngur! Nu-ți poți iubi sufletul mai mult ca'n singurătate și nu-ți poți huli idoli decât în ceasuri de desfrântă izolare. Deaceia iubesc orășul acesta enorm, vulgar, necivilizat și valah. Pentru că mă obligă să n'am prieteni, nici iubite, nici principii burgheze. Ci îmi dă libertatea propriului meu duh, a difuzării mele spirituale în toate. Și nu poate fi ceas mai euforic decât acesta în care mi-am pierdut orice realitate corporală și orice valoare de nominativ. Cine sunt? Eu! Atât contează. Ce fac? Gândesc! Gândesc, pentru că am creeri incapabili de a recepta altceva decât idei pure, și gândesc — deoarece mi-i dor de gândurile mele, ca de stelele înalte din vis și din nopțile de fatidică melancolie.

Acum, se sfârșește și l'aza asta. Trebuie să mă întorc. Iată-mă, alungând Calea Victoriei, îmi măsoară pașii exact, cu o lenevie extraordinară. Pe aici nu e nimic nou: — o stradă ca toate celelalte, o cale lungă cu victorii apuse și frumuseți mascate de fard. Drama lor n'o mai simte nimeni. Prea ne strâmbă blestemată, urzeala asta de nebulă colectivă.

Aceasta este Academia Română. O clădire veche, o casă cuminte și tristă. Amintirile ei sunt înăuntru, în portrete și în arhivă. Afară, la câțiva pași de zidurile ei, te înfășură un dor cumplit de tinerete veșnică. Dar îmbătrânești mereu, mereu... Muritorilor primii solemn în Academie, li se dă numele olympic de muritori. Iar nemuritorii care mor desfid această taină a Genezei și devin tot muritori, poate mai umili sau mai chinuți. Ce început de silogism caraghios!

ȘI INAUNTRU E ATATA SPAIMA!

Urc o scară. Pe lângă mine, urcă alții. Ajung. Amfiteatrul sălii de ședințe are bănci numai în față și în dreapta. Bănci, pe care le ocupă oamenii de rând, blazații și o mulțime de doamne curioase.

Căci un lucru e cert: aici există două lumi, despărțite prin barierele destinului. Colo jos, în rotundă — fotoliile. Imperiul acesta glorios și etern, în care nu dictează decât Spiritul. Dincoace, ilustrata unei minorități intelectuale, fără nicio altă majestate decât sinistrul anonim — dar cu toate păcatele ei lumești și inferioare. Deaceia întrezăresc spaima care plutește în atmosfera sălii, o spaimă inexplicabilă și absurdă — dar tot atât de verosimilă ca și prezența acestei superbe burghezii românești. Iși desparte de ceilalți de nemurire lor preventivă, de zona gloriei interzise — un simplu grilaj. Numai atât? O poate prea multe orgolii fără glas și prea multe discreditări ale biografilor noastre.

Fiecare își caută un loc mai bun. Ca'n orice sală de festival. Și nimeni n'a plătit biletul de intrare. O reprezenta-

ție de gală, fastuoasă și liberă. Sunt convins că niciunui n'ar fi venit, dacă s'ar fi impus o taxă. Căci există la cetățeanul român o mentalitate microbiană, din care ar rezeși că și el are șansele unui viitor academician și mai ales, ironia acele crute soarte care-l iasă mereu în amfiteatru. Sunt aici profesori cu bărbi, savanți și inventatori de provincie, vestite doamne cu activitate filantropică, mai sunt acele neșterse figuri ale scumpei noastre cafele. Și iată dece, în acest bazar de ratați — spaima mea se verifică mai trist și mai nelogic.

UN SFERT DE ORA

Celebrul sferit academic. Inginerii Societății de Radio își instalează microfoanele. Cei dela O. N. C., își pun la punct aparatul de filmat și proiectoarele. Domnișoara Ioana-Fortuna Crainic apare însoțită de alte prietene. Pe figura ei de copil bun, orice grimasă s'ar ivi, emoția să ascunsă. Se vorbește intens despre criză, despre zahăr și despre insula Creta. Cățiva cetese gazetele de dimineață, în care se relatează larg și se omagiază frumos — opera noului membru al Academiei.

Se mă întâmplă ceva? Nimic. Doar umilinta noastră crește ca o pecingine și ne înfășură tot mai strâns niște brațe vrăjtoarești. Pe dracu — n'o să ne coste nimic, dacă n'om îmbrăca fracurile verzi — și apoi, nouă ne este sortit altceva..

INTR'ADEVAR, APAR NEMURITORII

Dar nu cu vestimintele lor impecabile începe aureola. Nu aci se limitează biografia o mului. Pentru că fracurile nu satisfac decât legea unui ceremonial. Nu încerc acum să găsesc alt simbol, dar mai sărbătorește decât în viața privată și mai împărătesc pentru o încredințare cu eternitatea — era necesar costumul acesta grav, solitar, aducător aminte a unui fast medieval. Și dintr'odată parcă se schimbă ceva, se trează liniă despărțitoare între trecut și Istorie. Există totuși un adevăr mai ascuns: uniformă aceasta nu uniformizează alegoria academică, nu supune aceluiaș numitor spiritele care depășesc oricând o haină.

Fiecare se recunoaște imediat. Geniul fiecăruia e intact. Chiar ierarhia valorilor se păstrează.

Nu-l cunosc pe toți, dar El rășare mai tutelar peste ceilalți. E la fel ca'n seara aceea de Decembrie de demult, când l'am văzut prima dată la pupitrul Filarmonei. Și mi-au rămas în minte, capul înălțat deasupra tumultului, precum și mâinile care desenau halucinant în aer semne mai magice decât ale vrăjitorilor alchimisti. Și acum, e singurul care produce neliniște în sală, ne cutremură și ne obligă să-l privim și să nu ne mai săturăm văzându-l. Simți astfel celular, că George Enescu domină și că-l desface de orice

Octavian Goga

convenție pământescă — geniul care nu poate încapa întreg în această Academie. Numai pe el îl văd. Apoi pe ceilalți.

Creatorul lui „Ion” — mai înalt decât brazii și mai senin de luminos decât prima zăpadă. Liviu Rebreanu nu poate admite simbolului. Atât poate: e duhul pământului nostru. Căci alături, masiv și zămbitor — Mihail Sadoveanu toarnă peste lucrurile din jur poezia și muzica lirică a nepieritoarelor izvoade. dela iz-

vorul până la gurile Siretului. Calm și nestingherit de lumini, poate încă nu destul de prezent în sală, Lucian Blaga stă drept în mijlocul rotondei — ascultând freamătul de sus și de jos. Sosesc în urmă cei 78 de ani ai bunului nostru I. Al. Brătescu-Voinești. Apoi Dimitrie Gusti, Prof. Simionescu, Lapedatu, George Murnu..

ȘI POETUL „TARI DE PESTE VEAC”

Prima mea întâlnire cu Nichifor Crainic. Nu aici, ci într-o carte de română, pe băncile liceului. Fotografia aceea întunecată, profilul unei figuri străni aplecată prea mult în jos și o „elegie” obsedantă, chinătoare, care atâtea nopți mi-a clocotit adolescența și mi-a învălmășit sângele celor 17 ani:

Aceste stele călăuz
Surpând din cer vremelnicii,
Aceste cupe străvezii
Bramate sângeriu pe buze
Eu mâine n'am să le mai știu,
Eu mâine n'am să le mai știu.

Și-aceste cântece pe care
Le cânt cu jumătate glas —
(Aceste vetre unde las
Cenușa flăcării fugare),
Eu mâine n'am să le mai cânt,
Eu mâine n'am să le mai cânt.

Mi-era atât de viu și atât de aproape, că mi-au rămas în minte cuvintele lui, plutoare peste portret ca niște flăcări sacre. Și când mi-a fost hărăzit să-l văd și să-l aud la o conferință în sala „Eparhială” a Chișinăului, nicidecum n'am crozut într-o identificare mai fidelă a idolului meu cu puterica sa prezentă acolo

Nichifor Crainic

Și în clipa asta trăesc emoția ceasului de atunci. Poate pentru că regăsesc în nemuritorul de astăzi, mai multă efervescență ori poate chiar vâpăile și împăcarea duhului meu cu viața. Acesta este! Vestimântul de academician dă o distincție superlativă poetului și toate luminile candelabrelor aprinse, joacă steme și necuprinse gânduri pe fruntea lui amfiteatru.

Cred că Nichifor Crainic a isbutit să învingă toate falsele valori, pe care veacul acesta atât de meschin i le-a pus în cale. Și nu știu ce elogiu mai eiovent se poate scrie în cinstea lui. Dacă îi recitesc acum alt poem, mă doborâș geniul țării românești care se înalță prin el. Sau dacă aș vrea să desarmez desmățatele opinii ale altora streini de forul acesta, prin eseurile „Punctelor Cardinale”, ar însemna să gloriific încodată autenticitatea personalității poetului nostru. Căci strălucirea acestui act de immortalizare, ne obligă să ațestăm înainte de toate că d. Nichifor Crainic e deschizătorul unei epoci de drumuri noi.

CATEVA FOTOLII GOALE

Fiecare își ocupă locul său. Dealungul rotondei, pe scaune simple — membrii corespondenți, între care se pot recunoaște d. I. A. Basarabescu, Torouțiu, Tudor Vianu, etc. Cei să sunt amestecați pe acolo, o mulțime de doamne, care cu toată vizibila rudenie a academicienilor — produc sus în amfiteatru puțină desamăgire și multă discordie. Într'adevăr în rotundă se pare că ar trebui să fie numai locul indicat ceremonialului și mem-

brilor. Dar de îndată ce înșiși membrii își aduc copiii acolo, n'are niciun rost să se mai supere poporul.

Doamnele Veturia Goga și Claudia Bucșan (soția și sora poetului) sunt primite cu multă afecțiune de d. Lucian Blaga, care le conduce în lojile din dreapta.

Fotoliile, rămase goale, au aparținut cândva lui Nicolae Iorga, N. Titulescu, Ion Inculț și Nicolae Drăgan. Iși așteaptă depe o zi pe altă, neclintite și solitare, alți nemuritori. Nu se așează nimeni în locul lor. Superstiția sau orgoliul fiecăruia dictează din nou rezerve între cei ce sunt și cei ce-au fost. Dealtfel, doar scaunele nu se schimbă aci, nu ca prezentă materială — ci ca obsesie nesfârșită pentru numărul limitat al celor 40 de nemuritori.

Clopoțelul sună. Soarta lui e ca a tuturor clopoțelilor din lume. Incepe sau se sfârșește recreația, ori ca să se liniștească amfiteatrul. Ceilalți stau mai greu aplecați peste propriile lor melancolii, ca să-și mai simtă necesitatea. D. Rădulescu-Motru, președintele Academiei, lipsește. Sediinta o deschide profesorul Ion Petrovici.

— Are cuvântul noul nostru coleg, Nichifor Crainic!

Trei microfoane vor difuza magistrala evocare pe care ministrul Propagandei o face celui ce mai este încă poetul pătimirii noastre. Și din clipa aceea toate s'au sters. Și ură și mizerii și alte gânduri negre. În sală nu e prezent decât Octavian Goga. Ființa lui se răscolește și s'asterește peste lucruri, ca un alt și mai chinuit nimb cernit.

UN DUH DIN ALTE VREMURI..

Pe al patrulea scaun, începând dela capăt a stat cândva George Coșbuc. Apoi a stat acolo — Octavian Goga.

Un ardeal epocal, a cărui existență nu și-a pierdut nimic nici din veșnicia și nici din actualitatea lui spirituală. Ori ce elan te-ar mai putea cuprinde, e atât de greu să uiți împrejurările în care i-am avut și i-am pierdut pe amândoi. Găsesc astfel un aspect unitar în această expansiune a romanismului nostru de mâine, că nicidecum nu ne vom închina la alți zei, decât la cei pe care i-am cunoscut între granițele noastre.

Este extraordinar elogiu pe care îl face d. Crainic — marului bard dela Râșinari. Atât de miraculos și atât de exaltantă e evocarea lui încât în momente de trudită reculegere — reculegere n'a mai putut fi oprită, și s'a aplaudat parcă pentru însăși apariția umbrei lui Octavian Goga. Era ca o întâlnire uimitoare pe un munte de Golgotă, când unul aduce sublima izbăvire de eri — iar celălalt spiniu altei crucificării. Avem alt vis neimplinit.. și pe realitatea acestui tragism, poetul „sesurilor natale” a covârșit fără nicio prudentă sau cenzură — chiar crinii care ne mai îmbobocesc astăzi din rani.

Apoi pe scaunul, unde s'a întunecat trecutul — cresc mai luminat ca oricând acest prezent vulcanic și aspru, a acest fecior al nației, care n'a încoronat numai un poet ci o generație de sacrificiu..

Pe al patrulea scaun, dela capătul rândului, acum stă Nichifor Crainic. Între bătrânul A. C. Cuza și zămbitorul Dimitrie Gusti.

BINE AI VENIT!

Din partea Academiei, răspunde d. Lucian Blaga. Un discurs bine orientat și destul de cald, prezintă întreaga operă și activitate a noului membru. Esențele încep și sfârșesc cu „Gândirea”. Se dă astfel posibilitate celor din amfiteatru să înțeleagă, astăzi mai bine ca oricând, valoarea acestui curent în literatura noastră și polii de remarcă ai poetului Nichifor Crainic.

Viața lui Tolstoi, deși lungă și cu întorsături uneori întunecoase, e azi pe deplin lămurită. Numeroase studii s'au scris asupra ei și criticii cunosc amănunțit faptele marelui scriitor. La Petersburg ori la Moscova, în Caucaz sau în Turcia, la Iasnaia Poliana ori în altă parte a Rusiei, pretutindeni a fost urmărită trecerea sa.

Cheia deslegării o dă autorul însuși.

Tolstoi și-a notat faptele cu o sinceritate și regularitate uimitoare. Însemnările sale datează din cea mai fragedă tinerete și abundă în reflecții despre sine însuși.

Deși lumea inconjurătoare nu-l interesa prea mult, totuși, fie chiar și numai întrecută, a lăsat înscris câte-vea despre fiecare loc pe unde a colindat.

Dacă e ușor de reconstituit viața sa, e foarte greu în schimb de găsit relații despre alții. Pe Tolstoi nu l-au interesat semenii săi. Înaintea tuturor s'a văzut pe el și ochii lui, în loc să se îndrepte în afară, s'au îndreptat mai mult înăuntru.

Nici chiar când împrejurările l-au dus dincolo de hotarele Rusiei, privirile sale n'au fost sustrate cercetării retrospective. A rămas același, oricare ar fi fost mediul ambiant. Așa se face că trecerea prin București este săracă în reflecții sociale.

Ne-am aștepta să găsim însemnări despre starea culturală a Principatelor, despre viziunile ontologice ale poporului, despre înclinațiile lui artistice, despre frumusețile naturale, despre tot ceace ar putea să observe un scriitor în genere. Nimic sub pana lui Tolstoi din toate acestea. Cele ce și-a notat, îl privesc mai mult pe el și mai puțin pe noi.

Totuși se află și câteva informații prețioase, care aruncă lumină asupra destinului nostru ca popor.

Să schițăm împrejurările care l-au determinat pe Tolstoi să vie în București, a refacem itinerariul pe care l-a urmat și să precizăm și orașele în care a mai stat.

În 1853, Rușii se găseau în război cu Turcii. Luptele păreau a nu se termina curând și întreaga atenție se concentra în Crimeia. Intervenția anglo-engleză sili pe Rușii să întemeieze o armată și la Dunăre. I se numi un Stat Major, a cărui reședință se fixă la București.

Tolstoi se găsea la Tula, pe frontul din Caucaz. În Februarie 1854 află că a fost mutat să lupte la Dunăre. Noua baterie se instalează la Oltenița, de care îl despărțea o distanță enormă... Plecă îndată. Ajunse după o călătorie de trei săptămâni și

și în urmă, încep felicitările. Noul academician le primește surâzând. Poate în adânc, înfruntat mult din adevărul spus într'un vers de Eeminecu. Toți se ridică. Se mai iau fugăr câteva fotografii, un nou film.

Doamna Veturia Goga pleacă singură.

Fotoliile rămân fără gândurile și fără inima nimănui. 40 de fotolii nemuritoare.

cum formalitățile cereau să treacă întâi pe la Statul Major, făcu deci un popas la București. *Journalul* său notează exact ziua sosirii: 13 Martie. Asupra rutei urmate, spune doar atât: „Am plecat din Moscova și prin Poltova, Chișinău, etc., am ajuns ieri la București. În timpul acestor zile am fost fericit...”. Nu știm despre ce fel de fericire e vorba. Probabil să-l fi încântat priveleștiile naturii, inedite pentru el. Dar tocmai când promitea să fie mai interesant, *Journalul* său, a cărui nouă parte o inaugurase la București, amuțește chiar a doua zi. Abia la 15 Iunie îl reia: „Trei luni de lenevie și, de nemulțumire sufletească...”. Fusese la Oltenița, se îmbolnăvise, revenise la Statul Major, luase parte la asediul Silistrei, jucase cărți, suferise de dinți, și-și pierduse tot timpul fără să lucreze... E foarte necăjit pe el. Deaceia scrie: „E pentru ultima dată când mă mai iert: Dacă în curs de trei zile nu fac niciun bine pentru alții, mă sinucid!”

Aceste amenințări sunt frecvente în *Journalul* lui Tolstoi și ele rămân totdeauna fără efect. Promite că nu mai greșește, se jură, dar a doua zi, după ce cade din nou în păcat, se iartă cu o ușurință comică. O lună mai târziu, pe când se afla la Focșani, Tolstoi se supără din nou pe el. Nu putuse citi din Schiller, din cauza leneviei: „Dacă mâine nu lucrez, mă omor! Irevocabil mă omor!” E indulgent însă și de data asta, cum va mai fi de nenumărate ori..

Aceste preocupări de autoformare îl sustrag pe Tolstoi dela cele ce se petrec în jurul său. Era însă o manie veche, de care nu se va lecu până la moarte. Ea înlocuiește din adolescență, o dată cu viața destrăbălată pe care o duse la Moscova.

În timpul șederii din România, Tolstoi avea douăzeci și cinci de ani impliniți, și după socotelile lui, la vârsta asta, îl trebuia să fie altfel. Deaceia, umbă cu sete după reguli de morală și când nu le găsește și le fabrică singur. Întreaga lui viață a fost o luptă contra răului. Mai nicidecum nu l-au mulțumit însă rezultatele. La treizeci de ani s'a considerat înfrânt, la cincizeci de ani îmbătrânit, iar la optzeci, deși încă în plină vigoare, a fugit d'acasă. Nimeni nu s'a dorit mai pur ca el și nimeni nu și-a atribuit totuși, atât de mai multe păcate. Vorbind cândva de anii tineretii, Tolstoi a scris aceste fraze, a căror amarăciune l-a urmărit până la adânci bătrânețe: „Mi-e cu neputință să nu simt în inimă groază și desgust când mă gândesc la anii aceștia.

Omoram în războaie, provocam la duel, jucam cărți, furam câștigul țărănilor, îi înșelam și-i băteam nemilos cu varga. Minciuni, adultere, chefuri, hoții, tot felul de crime am înfăptuit. Pentru toate primeam felicitări și camarazii mă considerau ca un om relativ moral...”. E strigătul de revoltă pe care, în mic, îl scosese de sute de ori, în chiar momentul păcătuirii.

Epoca șederii din România e poate cea mai cuprinsă în remușcări. Deși în plină campanie, Tolstoi se sforțează să câștige vremea pierdută. Citește pe Lermontov, Puskin, Turghenieff, Karamzin, Alphons Karr, Schiller, Goethe, La Fontaine, George Sand, Dickens, Koranul: scrie la A. dollescentul, Romanul unui proprietar rus și Memoriile unui artilerist; visează ori plănuește alte opere literare, cu un cuvânt, duce o viață dintre cele mai spirituale.

Tolstoi era un protejat și pentru el războiul nu pre-

de VLADIMIR DOGARU

zenta niciun pericol. La Oltenița, adică pe front, n'a stat decât câteva săptămâni, după care a fost chemat la București, lângă Statul Major. Aci a rămas până la jumătatea lui Iulie, când, odată cu întreg cartierul general, a plecat spre Basarabia. Marșul e plin de peripeții și a avut următorul itinerariu: București, Râmnic, Focșani, Bârlad, cu o întoarcere: Odobesti, Focșani, Tecuci, pentru a ajunge din nou la Bârlad; apoi: Vaslui (el zice „Aslu”) — Iași — unde împlinește vârsta de douăzeci și șase de ani — Sculeni și, în sfârșit, Chișinău. În total, o lună de mers, iar de ședere în România, opt: din Martie uână în Noembrie.

Ar fi putut nota multe și totuși, n'a notat.

În afară de amorul său propriu, care-l făcea să se închidă în sine însuși, o altă cauză a lipsei de interes pentru locurile românești o formează și ideile preconcepționate cu care a venit. În vremea aceea Rușii nu ne priveau cu ochi buni și exercitau contra noastră o aprigă ponegrire. Tolstoi însuși, fu victima acestei propagande: „După convorbirea cu medicul (care-l operase la București, în ziua de 30 Iunie), am renunțat — povestește el în *Journal* — la părerea stupidă și nedreaptă pe care o aveam față de Valahi, părere care este răspândită în întreaga noastră armată și care mi-a fost vârită de idioții pe care i'am întâlnit până acum. *Particularitatea acestui popă constă în farmec și tristețe*”. Mai mult nu spune. Se referă la Doine, la muzica poporană, ori la temperamentul nostru în genere? Greu de precizat.

Însemnările sale sunt așa de laconice, încât uneori devin simple vorbe: „Seara am plecat cu Malici la Moara Domnească (probabil vremea local de petrecere), dovedind încă odată lipsa mea de seriozitate” (20 Iulie). Într'alt loc: „Am mers călare până la Râmnic” (30 Iulie). Sau: „Ajuns cu bine la Bârlad; executat misiunea cu care am fost însărcinat” (7-11 August). Ori: „Sculat târziu, plecat apoi la Odobesti. Această plimbare nu mi-a reușit” (15 August). Nimic în plus, deși un scriitor cum se credea el că este, ne-ar fi dat zeci de pagini de descrieri.

O singură dată pare mai inspirat: în seara de 7 Iulie. Pasagiul cuprinde un tablou al Bucureștiului, văzut noaptea, sub lumina felinarelor: „Mă aplecai pe fereastră, spre a privi felinarul ce strălucia printre frunzele copacilor. Din norii de peste zi mai rămăsesse doar unul. Fata proprietarului era și ea ieșită la balcon. Pe stradă trecu o bandă de lăutari. Când sunetele unui vechi cântec ajunseră până sus, frumoasa fată suspină adânc, se sculă și se retrase înăuntru. O impresie de dulce tristețe mă năvăli. Surisei involuntar și privii multă vreme felinarul meu, a cărei lumină se răspândea printre ramurile copacilor. Vântul, noaptea, ura, cerul — toate îmi apărură mai bune...”. O idilă în toată regula, al cărui beneficiar tânărul ofițer deveni în curând..

Însemnările lui Tolstoi nu vorbesc deci mult despre noi. Autorul lor era prea tânăr pentru un astfel de act și mintea sa nu era deprinsă cu asemenea probleme.

Tolstoi nu are perspicacitatea unui Keyserling de pildă. El e prea poet, prea liric și ochiul lui nu era încă deprins să observe n'afară.

Oricum ar fi, notările lui au un farmec deosebit: sunt făcute la fața locului și privesc deopotrivă un scriitor și-un popor.

Cronica plastică

SALONUL OFICIAL

II

de PAUL MIRACOVICI

Foarte mulți dintre expozanții cei mai merituosi din anul acesta, ne apar mult schimbăți, unii în bine, iar alții traversând momente care dacă nu înseamnă regres, sunt opriri care dovedesc oboseala. Vom sublinia astfel progresul împlinit de d. Tuculescu. Peisajele d-sale au acum acele nuanțe pe care le dau meșteșugul, își dau sentimentul unor lucruri voite, lucid făcute. D. Tuculescu are temperament de pictor — e neîndoios. Violențelor, brutalității, d-sa a făcut loc în tablourile sale unor subtilități care îi scapau înainte. Lucrările de azi, atât de frumoase, sunt o justă răsplată, a unei stăruitoare și pasionate munci. De asemenea se cuvin elogii d-lui Vânătoru. Amândouă lucrările dovedesc mare progres. Peisagiul, prin bogăția tonurilor, iar natura moartă printr-o foarte justă înțelegere a culorilor.

Și d. Vânătoru ca și d. Tuculescu, se deosebesc mult de restul expozanților și anul acesta, pe bună dreptate. Se bucură amândoi de o frumoasă biruință. Ne-a surprins plăcut reapariția d-lui Cornelii Mihăilescu. De artiști ca d-sa, întotdeauna e nevoie într'un salon. Deși nu a trimis decât două lucrări mici, ele sunt spirituale și admirabil colorate. D. Vasile Popescu expune și anul acesta două lucrări din care se desprinde rafinamentul cu care știe să găsească cele mai rare tonuri. Dintre pictorii noștri consacrați expun d-nii: Ștefan Popescu, Stoescu, Klomon Loghi, Verona și d. Marius Buncescu, cu o compoziție de mare dimensiune. D-ilor ne confirmă prin participările la acest Salon, pretutunde pe care am făcut-o de atâtea ori scriind despre operele d-ilor. Un număr important de artiști de seamă mai expun lucrări demne de toată atenția: d. Ionescu Sin, un remarcabil portret, Al. Phoebeus, un interior de țară; Stoica, un portret interesant; Zotesescu, Heclich, Angheluta Octav, Hrandt Avachian, Iordache, Radu Boureanu, Rodica Z. Codreanu, Marioara Constantinescu, A. Diaconescu, Tipoi.

Compoziții au trimis d-nii: N. Brana, Nely Stiubey și d. Biliu Dăncuș.

De câte ori am avut prilejul, am îndemnat să se facă compoziții și portret. Suntem fostașate acele ce s'au trimis anul acesta, nu poate încuraja prea mult să se continue... Se anunțase că se vor înființa premii pentru

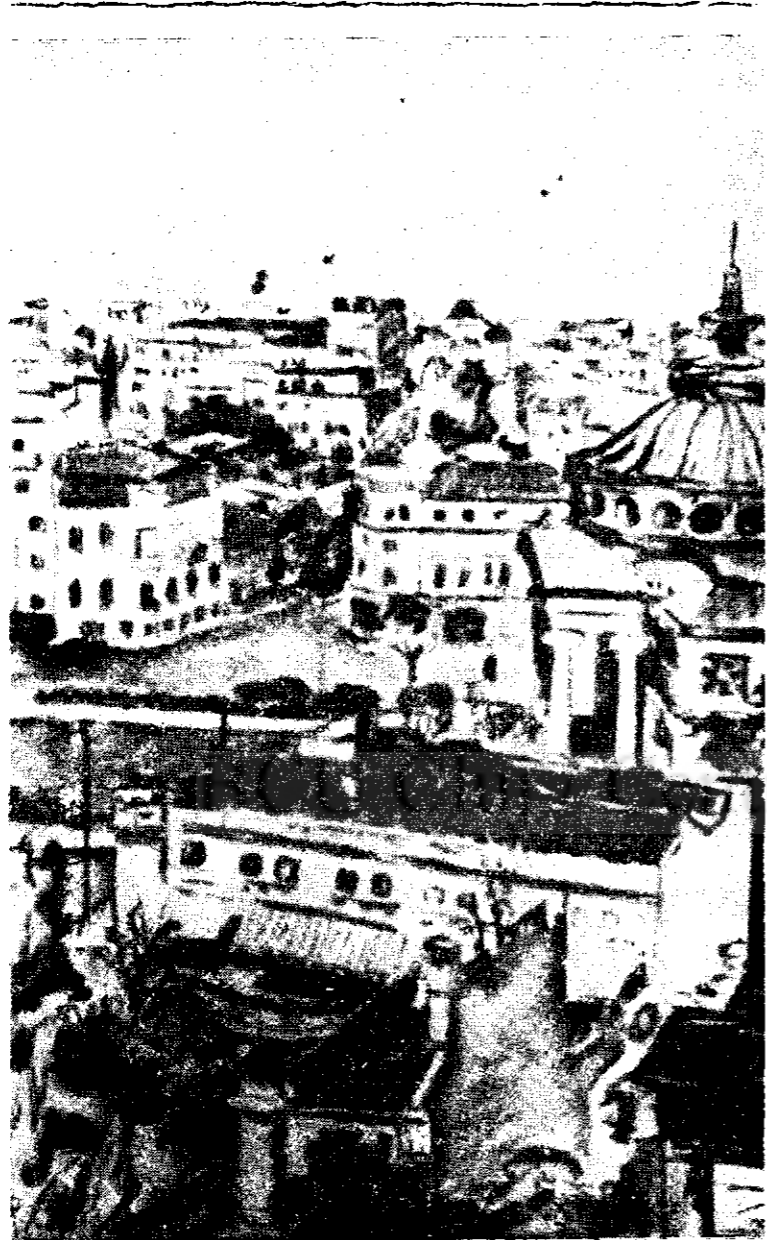
compoziții și portret. Suntem nerăbdători să vedem realizată această excepțională idee. D-na Marcela Cordăscu expune o „Macedoneancă” remarcabil studiată. D-na Duda Alexandrescu a trimis două portrete din care preferăm „Pieretta”. D-na Micaela E-leuteriade, un peisaj și un interior. Cităm o lucrare cu frumoase calități a d-lui Iliu, două tablouri, o natură-moartă și un peisaj al d-nei Lucia Demetriade-Bălăcescu. A-dina Paula Moscu și Alexandru Moscu expun portrete remarcabile. Un peisaj armonios trimite d-ra Coco Mețianu. D-nii Hârtopeanu și I. Brujan reprezintă în chip feroc pe artiștii țeseni.

Notăm de asemenea pe următorii artiști care contribuie atât de mult la nivelul expoziției: Nutzi Acontz, Barbieri, Ciupe, Paul Constantinescu, Victoria Constantinescu, Florica Cordescu cu peisagiile bune, I. Dan, Elena Deșliu, Tanți Demetriad, Nicolaide Dimitriu, Dobrian, E.

Enea, Frâmu, Sorin Ionescu, Corina Lecca, Leon Gh. Mănculescu, Loewendal, Mihăilescu, Gori Mircescu, Musculeanu, Negoșanu, Nichita, Oline-scu, Elena Popea, Popescu-Ghimpău, Vavilina, Veisara-bu, Anatoiu Vulpe și Georgeta Vintilescu.

Proportia lucrărilor cu totul slabe este și mai mare la sculptură. Astfel, un apreciat număr de lucrări care ar fi meritat protecția întinerescului, ne apar remarcabile, prin contrast. Lucrările care merită atenția sunt încă acelea ale artiștilor la care venim cu sacul mare: Corneliu Medrea, Mihaela Pătrașcu și Ion Jalna. D. Baraschi expune portrete oficiale dar oneste. Lucrările d-ilor Popovici, Boris Caragea, G. Anghel, Falit, depășesc obișnuitul dar am dori și mai mari dovezi de efort. D. Ion Irimescu se dovedește și de data aceasta un subtil portretist.

Notăm autoportretul d-lui C. Themeli și lucrările d-lui Al. Călinescu.

ELENA DEȘLIU

Peisaj

GRĂDINILE ITALIEI

(Urmare din pag. 1-a)

Mai presus decât ori cărei alte împrejurări, unei grădini de artă i se atribuie astfel progresele artistice și intelectuale făcute de Renaștere la Florența, de unde s'a extins apoi, odată cu acel adevărat cult al grădinilor, rând pe rând, în toate ținuturile lumii, începând cu Franța Regilor dela Versailles.

Dar tot din grădina de care vorbim, s'au strâns în jurul lui Cosimo și al ilustrului său nepot, fondatorii Școlii de Filozofie, care, prin Neo-Platonism, a izbucnit săl împace pe Om cu Divinitatea. Iar după ce s'au strâns, le-a plăcut să se retragă împreună în parcul vilelor medicilor din împrejurimile Florenței, unde au meditat, au trăit și au știut să moară frumoși.

Întă de ce se deschid atâtea perspective de grădini în tablourile pictorilor italieni, dela „Paradisul” lui Beato Angelico, la „Primăvara” lui Botticelli.

Spre deosebire de cease se întâmplase în Evul Mediu, odată cu Renașterea s'a căutat a se stabili un nou raport între casa omului și grădini, între piatra zidurilor și copacii parcului, printr-o „loggia” deschisă la nivel cu solul și care să amintească de funcția similară a „vilelor” romane. În tratatul său despre arta Arhitecturii, Leon Battista Alberti concepe, în viziuni noi, și arta grădinilor, dând indicații pentru grottele, fântânile, ornamentațiile vegetale în formă de li-tere, înșirarea copacilor în alei, bolțile de plante acățătoare pe colonadele de piatră, care aveau să dea înfățișare ca adevărat nouă aspectelor din Natură. Tot acest iluminat inovator al Renașterii, a prezonizat cu înfățișare reproducerea, prin arbuști de laur sau prin cedri, a tot felul de construcții de Arhitectură vegetală, așa cum se văd în câmpul unei cunoscută „Madone” a lui Mantegna dela Luvru. Corepunzând și nemărginitului orgoliu al noului om al Renașterii, de a-și pune în evidență cât mai proeminent persoana, parcul și locuința lui vor fi tot mai mult să ocupe culmea colinelor sau chiar a munților, de unde să domi-

ne apoi șesul și marea (Ugo Ojetti).

Literatura nu se putea sustrage, firește, acestui contact cu frumusețea grădinilor. Nota pastorală și idilică, dela Boccaccio la Pascoli și D'Annunzio, trecând prin opera lui Poliziano, a lui Ariosto și a lui Tasso, este o permanentă măturare a pasiunii cu care cele mai sensibile spirite ale Literaturii italiene, s'au complăcut într'un asemenea cadru de frumusețe și sănătate. „Din cultul pentru Natura înflorită — s'a spus —, ca din contopirea între pasiune pentru frumusețe, descoperirilor orunde și pasiunea erotică, schimbată într'un adevărat „amor floreal”, vor ieși unele din cele mai inspirate balade ale lui Poliziano, celebrul liric al Renașterii florentine, ca și cele mai expresive compoziții plastice ale prietenului său Botticelli.

În Italia au fost lăsată locul și au fost îngrijite cu atâta artă, încât florile s'au înobilat, ca tot ce ieșea din mâna acestor neîntrecuți meșteri. Florile n'au fost deci transplantate numai în jurul caselor; și astfel câmpul este în Italia grădina și grădina sunt acolo pe câmp.

Atunci, unde sunt cele mai frumoase grădini ale Italiei?

La Belaggio sau la Cernobio, pe Lacul de Como? Intre Rapallo și Portofino, pe Riviera? La San Remo? La Fiesole? La Tivoli? În parcul de roze al Villei Sciarra? Sau la Gardone? La Capri? La Taormina?

Florile din toate celelalte grădini ale lumii absorb în ele soarele. Grădinile Italiei, în care sunt flori, dar sunt mai ales chiparoseși, mășini, portocali și mimoze, adună în cununa lor de frunze și flori tot cerul.

ALEXANDRU MARCU

Și Imhotep iubea pe Ira...

de PETRU TOPORAȘ

— Ce?... Duhuiță plângi? Nu mai plânge...

Așa plângea și Ira, Zeița frumuseții, a gingașiei, a bunătății, când a venit Imhotep, Zeul vindecător la Egipteni și văzând-o pe Ira plângând, i-a sorbit lacrimile, sărutându-i ochii.

Mircea se aplecă și-i sărută timid lacrimile.

— Și Zeița Ira zâmbea trist și fericită... Se vindecase...

— Povestii-mi, murmură Veronica.

— Se vindecase... dar se îmbolnăvi: de ceva și mai grav, de ceva de care nici Zeul vindecător, Imhotep, nu putea să o vindece... Se îmbolnăvi de dragoste. Ira îl iubea pe Imhotep, dar și Imhotep se îmbolnăvi... boala era molipsitoare și Imhotep nu știa...

Doctorul Mircea Dragoș se ridică să plece.

— Plecați?

— Da, Plec.

La șșire, îl întâmpină mama fetei.

— Se vindecă, domnule doctor?

— Da doamnă, mâne poate să meargă la plimbare.

— Medicamente?

— Nimic! O țineți 20 de minute într'un ceareaf mutiat în apă rece, lăsați-o să doarmă. La revedere.

— Mulțumesc, domnule doctor.

Pe drum Mircea se gândea: „Ira era frumoasă, Imhotep era doctor; Ira era tânără, Imhotep era tânăr... Și Imhotep iubea pe Ira... Dar Ira pe Imhotep? Și Imhotep pe Ira... și zâmbea trist la acest spirit copilăresc.

Pășea încet în arșița de toamnă, fredonând „Le paradis perdu”.

A doua zi, Mircea, îmbrăcat în cele mai bune haine, cu pantofi lustruiți, cu cămășuta lui Imhotep, mângâia sufletul lui Mircea...

ii veneau bani de acasă, părătrunde pe ușa casei domnișoarei Veronica Tudor.

Mircea se simțea bine.

— Bună ziua, domnișoară.

— Bon jour, domnule doctor. Nu mă așteptam.

— Nici eu, domnișoară și adăugă în gând „ești admirabilă”.

— Bine ați venit, domnule doctor, apărui pe nesimțite mama fetei. Ați avut dreptate cu plimbarea... sunteți un doctor admirabil; fiica mea tocmai voia să se căsătorească... se logodește peste opt zile cu un inginer dela „Concordia”, domnul Hans Berger.

— Mamă!

— Felicitările mele, domnișoară.

— Am venit să-mi încasez onorariul, plimbarea, continuă trist Mircea.

Mergeau încet pe aleile grădinii; sub picioarele lor foșneau frunzele uscate ale castanilor și vântul se juca în părul lor.

— Povestește-mi despre Ira și Imhotep.

— E trist.

— Povestește-mi, te rog.

— Imhotep iubea pe Ira.

Dar Ira se căsătorii cu Horus, fiul lui Isis, sora și nevasta lui Osiris, Zeul soarelui.

Isis, Zeița grăului, Zeița fecundității și a medicinei, voia ca Horus să o ia pe Ira. Isis ura pe Imhotep și Horus luă de soție pe Ira.

— Nu; nu-i adevărat. Isis iubea numai pe Imhotep și nu se va căsătorii niciodată cu Horus.

Mircea simți buzele Veronicăi. Era Ira sau Veronica? Și el cine era?

Vântul se juca în pletele lui Imhotep, mângâia sufletul lui Mircea...

V. DOBRIAN

Luceafărul

Câine de codru

Șase roibi și murgi tot gase
Duc în șei, prin zorii proaspeți,
Gânduriți haiduci, norați,
Doisprezece 'n cruce frați;
Crudei frunze nu-i sunt oaspeți,
Codru 'i știe și-i miroase.

Greu atâră pieptul, greu,
Pieptul celor plânși voinici:
Li se uscă fruntea, mâre,
Umplea jelea opt ciubăre.
Nevedind pe culmi ărnici
Luna scapătă mereu.

Leagă dolii la căpestre
Glas de creangă și de rouă, —
Drumul sună vătuț.
Singură, spre răsărit,
Valca nalță brațe două
Și se roagă... Sub ferestre.

Sub ferestre de bordei,
Câine alb, nemăngăiat:
Tulburi, tulburi ochii; șgură
Și de iască ceru 'n gură, —
N'a băut și n'a mâncat
De trei nopți și zile trei.

Simte câinele că-l sapă,
Simte 'n coastă și prin glezne
Colți de chin și de muștrări;

Ca o rană când o 'nsări
Fierbe inima-i, să plesne.
Zorii flutură pe apă.

Sar din șei haiducii, sar
Și-se uită 'n ochi, pe rând:
Toate mâinile sărută
Coama câinelui scăzută.
Toate mâinile, oftând,
Șoptă coamei, șoptă rar.

Suptul câine nu răspunde,
Nu mai poate, nu, să spună
Nimănui că-i ros de dor
Cum de carii un ușor,
Dor de Radu — pâine bună.
Radu cu priviri rotunde.

Radu, căpitan urit
De ciocoi, ucis de ei
Și de slugi șăizeci, plătite.
Lung privește 'n zări trezite, —
Ochii vineți frâng scântei;
Suie 'i — rău — leșia 'n gât.

Pleacă, Umbră'i, umbră pare.
Mersu-i clătinat se pierde.
Bate-l iarba la genunchi.
Până 'n sâmburi de rărunch.
Simt haiducii gust de fiere.
Frunza plânge, plâng isoavre.

TEODOR AL. MUNTEANU

CÂNTECE NOUI

Câteva cuvinte

Și iată-ne din nou alături de cele mai dragi preocupări. Dacă o vreme oarecare am stat pe gânduri, înainte de a purcede la scrierea rândurilor de mai jos, sau dacă lucrurile mai presus de voia noastră ne-au rupt de lângă vis — vina n'a fost numai a noastră. Proverbul cu omul și vremea poate să ia mercur mai multe înțelesuri.

De astăzi încolo, pe cât ne va fi cu putință, vom fi prezenți în fiecare săptămână în colțul acesta, alături de necunoscuții noștri prieteni — tinerii poeți. Lectii nu le vom da, fiindcă tineretă lor nu le-ar primi, iar a noastră n'ar putea să le impună; și ni se pare că așa este bine. Nu vom practica însă nici genul de „poeta redacției”, cum nu vom îngheși în acest loc versuri care să se foc. Din tot ce va cădea pe masa noastră de lucru, vom alege un poem, două sau trei, care or să împodobească paginile „Universului literar”, la fel cu strofele poezilor celorlalți. Noi credem în poetul tânăr, și de aceea vrem să-i dăm posibilitatea să se afirme. Nu știm cine va scrie în paginile noastre, dar știm că numai talentul ne va dicta alegerea. Prietenii și neprieteniile cad în fața poeziei, înaintea căreia cu toții trebuie să ne descoperim. Nume noui au să răsară în paginile noastre: le urăm bun sosir între noi. Aleșii, aceștia au să fie, iar pentru ceilalți ne vom lua curajul să discutăm în câte-

Am înaintea mea un maldăr de epistole. Cu tristețe o spun că am găsit în ele atâtea lucruri slabe, încât nici n'ași avea ce discuta. Strofe goale și sforătoare, din care puca rar scântăiează o piatră de preț pe care cu grije mare am pus-o departe. Să nu să supere poezii, ci să ne contrazică, trimițându-ne lucruri bune, poezie autentică, pe care noi ne vom grăbi s'o punem la loc de cinste în coloanele acestea care sunt atâtea uși deschise spre zare.

Tinere poet din nu știu ce colț de țară, bănuiesc neliniștile tale, febrele și sfintele tale indolei, fiindcă sunt atât de mult și ale mele. Te știu, fără să te cunosc. Te văd aplecându-te pe carte, migălit sub lampa mică un vers, până te prind zorile.

Tânăr sunt și eu. Vind lângă mine, să pornim împreună mările și necăntatul cântec pe care Poesia noastră îl așteaptă. De la tine, de la mine, de la noi toți... Întrând în casa noastră, cu bucurie voui striga, recunoscându-te: ecce poeta!

C. V. Negruți și Traian Costă și prozatorul Petre Toporaș sunt cei dintâi oaspeți; auziți ce clar sună lirele lor?

ȘTEFAN BACIU

Orizont nou

Anapești vreau să scriu de acum înainte. Doar sunt potriviți Pentru neaurul tristeții drum. Pentru ei voui preface în scrum Argintale visări de album. Lăturănici, vor fi fericii Doar acei adănciți în podrum.

Voiu începe poemul, tăcut:
Pe caet s'a jvi ce-am vădit
În nopțatece ceasuri pierdut.
Voiu avea ce nici când n'am avut.
Voiu vedea ce eu n'am mai văzut,
Atunci când voui simți un sfârșit
În poemul de-abia început.

Voiu simți: fășăitul din crâng
Când s'apropie un vânător.
Pășărelele care se plâng.
Afărinate pe rami ce se frâng
Sub genunchiul piciorului stâng;
Pășărelele cu-al crângului dor,
În ochi lacrimi pe urmă se stâng

Voiu opri pana pe sub pevești,
Voiu opri caravana 'n pustiu,
Voiu zări prin vitralii cerești
Intinsori de zăpezi omenești.
Încecate cu tronuri regești.
Voiu visa sub alt cer, azurii:
Vor fi ultimi mei anapești.

TRAIAN COSTA

Amintiri dobrogene

Dimineată,
Peste deal, argintul răsăritului,
Izvorit din apa dimineții, clară.
A vopsit măiestru cu lumină
Fruntea câmpurilor de seacă.

Rațele, în zbor grăbit și mic
Duc în deltă nopțile, stihii.
Vi necărbii cu lumina din Balcei
Umflă vântul pânzele sinelui.

Alba dimineață dobrogeană
Urcă vechile albastrele coline.
Cum păștorii, primăvara, munții,
Când sunt pajistile cerului senine.

C. V. NEGRUȚI

CRONICA

SĂPTĂMĂNI

PARANTEZE

Petre Paulescu: Fuga în azur, elegii, Colecția „Convorbiri literare“

Ce părere are d. Victor Ion Popa despre criticii teatrali... ..din ce cauză? — și.. ce e de făcut?

Incepând nu de mult să strângă în jurul său talente tinere, revista „Convorbiri literare“ condusă de d. I. E. Torouțiu, a isbitul repede să fie una din publicațiile lunare importante dela noi.

Spre a marca o legătură mai vie cu scriitorii, înlesnind accesul operelor lor spre public, d. Torouțiu a înființat și colecția „Convorbiri literare“, în care au fost tipărite până acum numeroase volume.

Tânărul autor Petre Paulescu se înfățișează cu „Fuga în azur“, ca un talent al generației noii literare, recomandat de editorul ce-o sprijină. Spunem deci „recomandare“ și exprimăm ceva mai mult decât cuprind un simplu fel de a vorbi.

Auturul elegiilor din cartea ce-o recenzăm, vine într-adevăr, în uniforma comună camarazilor săi de serie literară, cu preocupări la aceiași temperatură, cu mijloace stilistice din aceeași manieră.

E greu deci să spunem ce pecete personală poartă d. Petre Paulescu, dar vedem bine că d.-sa se integrează momentului ultim din evoluția deceniului expirat, ceea ce, desigur, poate fi considerat un merit. A nu rămâne în urmă cu sensibilitatea și procedeele, și deosemeni a nu aștia un gust de avangardă riscând să te izolezi spre a fi apoi depășit, e semn multumitor în literatură. Evident, timpul va aduce selecție în seriile conformiste, dar în cazul d.-lui Paulescu selecționarea înseamnă creștere și maturitate. Dacă am voi să găsim ceva personal în „Fuga în azur“ am sublinia, de pildă, un amestec de sine însuși al poetului, în care îmbină intimismul cu un humor elegiac.

Mă văd că sunt aieve băiatul nimănu.
Furtuni și vise negre mă străng
Și nici măcar un astru nu-mi rade în apa vremii.
Hei, Petre Paulescu, mi-a mai rămas atât
Să intru din nou slugă la curțile poemei.
(pag. 36)

N'am urmărit să probăm talentul d.-lui Paulescu, prin citatele pe care le-am putea ne oferă destule. Ne e greu să declarăm maniera adoptată, potențial liric. Aceasta din pricina facilității. Și alți poeți pot scrie astfel, și după câte știm, nu șovăesc s'o facă.

D. Paulescu stăruie însă ca și când ar fi singur depozițiar al acestui fel de inspirație. Dar simpla stăruință nu aduce nimic personal, încât rămâne de văzut dacă prezintă alte aspecte. Or, pretutindeni poetul versifică la fel cu confrășii săi, după rețeta comună. Ce avantajii și ce cusururi are rețeta? Zicem avantajii, fiindcă, din moment ce a fost adoptată de mai mulți, se presupune rodnică.

Ne referim în special la anumite aplicațiuni metaforice seducătoare pentru lectorul puțin exigent. Este folosit anume cu predilecție un metaforism în care se crede a se fi rezolvat dificultatea cuvântului abstract

în lirism. D. Paulescu scrie: „privești de-amintire“, „buciumul tristeții“, „glodul suferinții“, „vreașuri de-adorceri aminte“, „sarica firii“, „buzunare pline de mistere“, „oalele tăcerii“, „stoluri de uitare“, „noaptea asta bea azur și vis“, etc... Într-un studiu al nostru am dat desvotarea cuvenită a buzului metaforic ce-l semnalăm, am cercetat originea lui și am arătat în ce constă eroarea celor care nu au înțeles cum trebuie pe maestru. Credem că versificatorii căzuți în mrejele acestei maniere vioaze, dar nesemnificative, vor fi depășii curând de altă modă.

E posibil ca d. Petre Paulescu să-și găsească un fagaș personal? Lucrul ar fi de bănuț după canoanele la care neconțenit se supune:

Visez poeme cu ochi de cicoare
Cu mers domol și glasul liniștit.
Ingenunchează în marginile zării
Și Petre Paulescu mi te roagă.
(pag. 52).

E totuși ceva clar. Faptul că și-a însușit un fel de a scrie caracteristic unei serii definite în literatură, constituie un indiciu că autorul are dreptul să se prezinte în public. Apariția cu a doua carte îl obligă însă la mai mult.

CONSTANTIN FĂNTĂNERU

Proaspăta revistă săptămânală „Arta“ a întreprins o anchetă, ca să afle care e cauza crizei prin care ar trece dramaturgia originală.
Iată, după părerea d.-lui Victor Ion Popa, dramaturg original și director al teatrului subvenționat „Luptă și Lumină“, care ar fi unul din motivele pentru care trece teatrul românesc prin criză:

„Pentru că presa și publicistica nu mai poartă niciun interes teatrului — ca tuturor artelor de altfel — lăsând în genere cronicile de specialitate pe mâna unor oameni absolut nepregătiți, fără pic de autoritate și simț al răspunderii, — dar mai ales fără strop de dragoste pentru artă, fără înțelegere a rostului ei, fără generozitate.“

Acesta sunt părerile d.-lui Victor Ion Popa despre criticii teatrali români, de azi. Nu face nici

o deosebire. Nu citează nume. Vi sează „în genere“.
Să identifiicăm, deci, noi.
Iată, așa dar, cari ar fi croniciarii teatrali vizafi de d. Victor Ion Popa, „în genere“ (cu arătare, în dreptul lor, a ziarelor și revistelor în care sapă ei temelile teatrului românesc): — „absolut nepregătiți, fără pic de autoritate și simț al răspunderii“, etc.:
Romulus Seișanu (Universul).
Dem. Theodorescu (Viața).
Mircea Ștefănescu (Curentul).
Victor Popescu și Traian Lalescu (Universul Literar).
Viștilă Horia (Gândirea).
Petru Cornănescu (Revista Fundațiilor Regale).
N. Carandino (Revista Română).
Ion Anestiu și Horia Rădulescu (Vremea).
Mihai Apostolescu (Curentul Literar).
Vlăcu Bărna (Arta).

D. Popa are dreptate. Ar fi timpul să se pună oarecare ordine în teatrul românesc. Ar fi exact timpul să trecă a mai face și d. Popa cronică teatrală. — și să mai conducă teatre și unii dintre cei de mai sus, — ca să vadă și ei ce greu își vine când te vezi ignorat, când te simți ratând și când începe să te apuce cu acreeală...
„Până la a pierde măsura și busola.“

Riscanta iesire a d.-lui Victor Ion Popa ani de zile om prudent, este îngrijorătoare.
S'a rupt desigur undeva vreun tesort...
Iar cazul e unic în analele teatrului și ale presei românești, și — de bună seamă — nu va rămâne fără repercutumii.
Intre atele, s'ar putea ca vrei unii dintre cei vizafi, — să refuze calificativele.

C. CRISTOBALD

ET CAETERA...

C. TÂNASE, ECONOMIST

— Dimpotrivă! a încoronat seria cu o operă și mai măreață! Văzând Tânase că nu-i poate convinge pe vasluieni cu nicio filantropie să vină la spectacolele lui, că adică, pentru arta lui, vasluienii sunt morți — le-a mai făcut o ultimă filantropie.
— Ce?
— Un cimitir.

CONCURSUL CU PREMII AL ZIARULUI „VIAȚA“

Ziarul „Viața“ de sub direcția marelui scriitor, d. Liviu Breanu, a întreprins un concurs cu premii, printre cititorii săi, întrebându-i: „Care e viața pe care ați dori s'o trăiți?“
S'au primit destule răspunsuri, de toate calibrele, dela cititorii de toate categoriile, — care răspunsuri, publicate în ziar, au făcut deliciu... cititorilor cari n'au răspuns.
Cel mai spiritual dintre răspunsuri n'a văzut însă lumina tiparului.

C. TÂNASE, FILANTROP

Un actor bătrân din trupa „Cărăbuș“ îi povestește altuia mai tânăr, cum a devenit d. C. Tânase, filantrop.
— Uite, cum. Tânase e din Vaslui. Nimic mai natural, vei zice, ca vasluienii să fie mândri de concetățeanul lor și de câteva pleacă el în turneu și se abate cu trupa pe la Vaslui, și de ea începe să-și facă săli arhiepiscopice...
— Natural!
— Ei bine, nu! Se mira ani de zile, la rând, toată suflarea teatrală românească, în cap cu însuși Tânase, că tocmai la Vaslui, orașul său de băstinaș, făcea el totdeauna, cele mai mici rețete. Și ce și-a zis el într-o zi: Or fi vasluienii neluminați, și n'or fi pricepând rostul teatrului, pe lume! Ia să-i deștept eu! Să le fac o școală primară!... Și le-a făcut. Dar, degeaba.
La turneul următor, povestea s'a repetat: sala goală.

ȘUETA... PENTRU TOATE ANOTIMPURILE

Se poate intrunesc scriitorii și la cofetăria „Nestor“.
Acolo, zilele trecute, poetul I. M., peste a căruia agerime de spirit, ani s'au scurs, nu fără a lăsa urme, — își povestea împre-

—rupț desigur seria operelor filantropice.
— Dimpotrivă! a încoronat seria cu o operă și mai măreață! Văzând Tânase că nu-i poate convinge pe vasluieni cu nicio filantropie să vină la spectacolele lui, că adică, pentru arta lui, vasluienii sunt morți — le-a mai făcut o ultimă filantropie.
— Ce?
— Un cimitir.

Directorul unui mic ziar umanitarist nu-și prea plătea puținii redactori, dar avea un câine gigantic (corcoritua de „Saint-Bernard“ cu „Dobermann“) pe care îl hrănea cu câte cinci kilograme de carne pe zi și câte cinci pâini.
Unul dintre redactorii neplățiți (și deci nu tocmai hrăniți) remarcase:
— Si într-o bună zi, într-o zi în biroul directorului și-și spuse foarte serios:
— Vă rog să-mi primiți demisia din postul de redactor al acestui ziar.
— De ce... tovarășe? Te duci la un ziar mai mare?
— Nu. Tot la dv. rămân. Dar vă rog să-mi dați alt post.
— Și-anume?
— Vă rog să-mi dați un post de câine!
„Da, da! este foarte necesară o nouă lege a presei!“
PUNCT

PRESA, LEGEA ZIARIȘTII ȘI... CĂINII

Se proiectează o nouă lege a presei.
Bine ar fi să reglementeze ea și... esențialul pentru ziariști: simbrina.
Ca să nu se mai dea ocazii la întâmplări ca următoarea, petrecută într-un trecut nu prea îndepărtat, când încă strălucia dulcea presă democratică.

lungesc jos... Dar nu s'a isprăvit... Abia respirasem, și se vestește și-ai treilea urs. Mai îngrozitor decât ceilalți doi... Il iau la ochi, trag, și...

In chipa aceasta, un consumator dela masa vecină, zice prietenului din față, deștul de tare ca să audă și „vânătorul“:
— Dacă-l lungeste jos și pe-al treilea, mă duc la vânător și-l iau de gât.
Maestrul Al C., fără să se cîmpească, urmă:
— ...trag, dar... pe asta nu l-am mai nimerit!

...Da, da! este foarte necesară o nouă lege a presei!

Viața unei reviste

(Urmare din pag. I-4)

Criza culturii? Criza moralei? Criza demnității? Criza omeniilor? Ce-ți pasă: vezi-ți de treabă. Zadarnic protestează orositul, argumentând că asta este treaba lui. Cât timp va fi un papagal onest, cu pene verzi mâncaute de molii și plisc preocupat de gustul smochinelor, ori desghioacul sâmbăneț pe care o va face, pentru uzul celor cu hănușii pregătiți, nu va fi socotită primejdioasă. Nuvelist, poet, romancier, eseist chiar — dacă renunță la ideea („idelle“) sunt totdeauna rău văzute, — spiritul poate fi tot ce pofteste: se poate costuma.

In nici un caz însă nu-i este îngăduit să-și fie sieși o-glindă: un spirit al spiritului, care și-ar încerca descifrarea legilor sale interne, încercând să și le impună creatorilor sale ar fi un spirit... trimis în lumea spiritelor. Un papagal care ar protesta împotriva cacteriicii, scoțând în loc de anodine și mimincioase „zodii“, dim cutuță, — pentru uzul „cavalerilor“ de mahala și domnișoarelor de provincie cu dotă scrisă la ziar, — dimtr'odată, incendiere viziumi personale, nepermise judecări critice, interzise aprecieri estetice, nepoftite criterii de valorificare riscă să i se teie pliscul și i se ardă penele, să i se smulgă coada, să i se retragă cartela pentru semnețe de scaete — blocate ca fiind plante oleaginoase.

Viața unei reviste este cuvântul viu. Viața cuvântului este spiritul. Viața spiritului este tot ce nu ține de viața asta. Nu ne iluzionăm. Vom sfârșii cuvintele, pe acestea, pu-nând în loc altele. Tot cuvînt.
Viața nu vor căpăta până în momentul când spiritul va înceia să mai simtă împotriva-i, îndreptat preventiv, țevile de foc ale războiului unor unelte pe care singur le-a născocit, pentru scopuri mai puțin patricide.

ION FRUNZETTI

ET CAETERA...

—rupț desigur seria operelor filantropice.
— Dimpotrivă! a încoronat seria cu o operă și mai măreață! Văzând Tânase că nu-i poate convinge pe vasluieni cu nicio filantropie să vină la spectacolele lui, că adică, pentru arta lui, vasluienii sunt morți — le-a mai făcut o ultimă filantropie.
— Ce?
— Un cimitir.

Directorul unui mic ziar umanitarist nu-și prea plătea puținii redactori, dar avea un câine gigantic (corcoritua de „Saint-Bernard“ cu „Dobermann“) pe care îl hrănea cu câte cinci kilograme de carne pe zi și câte cinci pâini.
Unul dintre redactorii neplățiți (și deci nu tocmai hrăniți) remarcase:
— Si într-o bună zi, într-o zi în biroul directorului și-și spuse foarte serios:
— Vă rog să-mi primiți demisia din postul de redactor al acestui ziar.
— De ce... tovarășe? Te duci la un ziar mai mare?
— Nu. Tot la dv. rămân. Dar vă rog să-mi dați alt post.
— Și-anume?
— Vă rog să-mi dați un post de câine!
„Da, da! este foarte necesară o nouă lege a presei!“
PUNCT

Note românești

O NOUA EDITURA

Am vorbit odată aci despre rolul de mare răspundere în promovarea culturii, pe care-i au editurile. De priceperea sau lipsa de pricepere a institutiilor acestora de cultură depinde în mare măsură răspândirea gustului pentru carte.

ISTORIA AMERICII DE JAMES TRUSLOW ADAMS

Veritabilă epopee, urmărind faptul istoric sub toate aspectele sale, cu o puternică putere de evocare, cartea lui Adams, departe de-a fi ceea ce pare a se ascunde sub titlu, este operă de creație în care datele de ordin politic, economic și social se împietesc în mod armonie în cadrul marelui al vieții unei națiuni tinere și puternice care și-a croit drum în istoria lumii.

INTRÉ CĂRȚILE

pe care editura „Naționala—Gh. Mecu“ le are sub tipar și care vor apare în curând, după un plan întocmit cu grijă, anunțăm deocamdată câteva volume ce-au obținut un neîndoiebnic succes la edițiile anterioare: Pe arșiile vântului, de Margaret Mitchell (astăzi epuizat); Veneția, scrierea plină de evocare duioasă a istoricului francez Charles Diehl și Floarea întunecată de John Galsworthy.

RISIPĂ AVARĂ

se intitulează volumul de versuri pe care d. Ion Frunzetti îi va scoate, peste două săptămâni, în „Colecția Universul Literar“.

C. POSTELNICU

Știți Petre Paulescu, că nu te mai iubesc
Mi s'a urit pe lume, de când umbliam hai-hui.
Cu stelele pe umeri de când tot hoănăresc

O CARTE OPTIMISTA

este romanul scriitoarei Joan Foeldes intitulat Mă mărît. Comunitatea de muncă, dovedită cea mai potrivită formă a activității, își găsește în romanul acesta expresia adecuată. Valului de deprimare pe care venimurile apropiate îi isbesc cu furie de meterezele sufletului omenesc, Joan Foeldes îi opune încrederea în triumful total al muncii și voinței de-a învinge.

OSTIA DORII

Un actor bătrân din trupa „Cărăbuș“ îi povestește altuia mai tânăr, cum a devenit d. C. Tânase, filantrop.
— Uite, cum. Tânase e din Vaslui. Nimic mai natural, vei zice, ca vasluienii să fie mândri de concetățeanul lor și de câteva pleacă el în turneu și se abate cu trupa pe la Vaslui, și de ea începe să-și facă săli arhiepiscopice...
— Natural!
— Ei bine, nu! Se mira ani de zile, la rând, toată suflarea teatrală românească, în cap cu însuși Tânase, că tocmai la Vaslui, orașul său de băstinaș, făcea el totdeauna, cele mai mici rețete. Și ce și-a zis el într-o zi: Or fi vasluienii neluminați, și n'or fi pricepând rostul teatrului, pe lume! Ia să-i deștept eu! Să le fac o școală primară!... Și le-a făcut. Dar, degeaba.
La turneul următor, povestea s'a repetat: sala goală.

OSTIA DORII

Un actor bătrân din trupa „Cărăbuș“ îi povestește altuia mai tânăr, cum a devenit d. C. Tânase, filantrop.
— Uite, cum. Tânase e din Vaslui. Nimic mai natural, vei zice, ca vasluienii să fie mândri de concetățeanul lor și de câteva pleacă el în turneu și se abate cu trupa pe la Vaslui, și de ea începe să-și facă săli arhiepiscopice...
— Natural!
— Ei bine, nu! Se mira ani de zile, la rând, toată suflarea teatrală românească, în cap cu însuși Tânase, că tocmai la Vaslui, orașul său de băstinaș, făcea el totdeauna, cele mai mici rețete. Și ce și-a zis el într-o zi: Or fi vasluienii neluminați, și n'or fi pricepând rostul teatrului, pe lume! Ia să-i deștept eu! Să le fac o școală primară!... Și le-a făcut. Dar, degeaba.
La turneul următor, povestea s'a repetat: sala goală.

OSTIA DORII

Un actor bătrân din trupa „Cărăbuș“ îi povestește altuia mai tânăr, cum a devenit d. C. Tânase, filantrop.
— Uite, cum. Tânase e din Vaslui. Nimic mai natural, vei zice, ca vasluienii să fie mândri de concetățeanul lor și de câteva pleacă el în turneu și se abate cu trupa pe la Vaslui, și de ea începe să-și facă săli arhiepiscopice...
— Natural!
— Ei bine, nu! Se mira ani de zile, la rând, toată suflarea teatrală românească, în cap cu însuși Tânase, că tocmai la Vaslui, orașul său de băstinaș, făcea el totdeauna, cele mai mici rețete. Și ce și-a zis el într-o zi: Or fi vasluienii neluminați, și n'or fi pricepând rostul teatrului, pe lume! Ia să-i deștept eu! Să le fac o școală primară!... Și le-a făcut. Dar, degeaba.
La turneul următor, povestea s'a repetat: sala goală.

OSTIA DORII

Un actor bătrân din trupa „Cărăbuș“ îi povestește altuia mai tânăr, cum a devenit d. C. Tânase, filantrop.
— Uite, cum. Tânase e din Vaslui. Nimic mai natural, vei zice, ca vasluienii să fie mândri de concetățeanul lor și de câteva pleacă el în turneu și se abate cu trupa pe la Vaslui, și de ea începe să-și facă săli arhiepiscopice...
— Natural!
— Ei bine, nu! Se mira ani de zile, la rând, toată suflarea teatrală românească, în cap cu însuși Tânase, că tocmai la Vaslui, orașul său de băstinaș, făcea el totdeauna, cele mai mici rețete. Și ce și-a zis el într-o zi: Or fi vasluienii neluminați, și n'or fi pricepând rostul teatrului, pe lume! Ia să-i deștept eu! Să le fac o școală primară!... Și le-a făcut. Dar, degeaba.
La turneul următor, povestea s'a repetat: sala goală.

DANUL ANITREI

Înaintând spre debarcader — tot mai aproape de puntea pe care încrămășisese Aliș, cu picioarele sub el, cu ochii pierduți în larg, cu fesul ieșit de soare — pe ceață, Lully coborî pânza și rămase la cârmă. Unduirii ușoare purtară luntrea spre țarm. Aliș se însufleși — pe neașteptate, — apucă funia vasului, făcând un nod complicat și trecu în barcă.

— Domnișor ai plimbat mult... Bine c'ai întors: la noapte, furtun' avem! Rostea vorbele într'un fel amuzant, căutând privirea Lully-ii.

— Dece nu mi-ai spus de azi dimineață, Aliș? Că nu mă mai întorceam...

— Fața uscată a lui Aliș, mulată parcă în lut galben, pare o alta, pentru că-tva vreme. Ochii prelungi se deschid puțin. Fruntea se încrățește. Limba udă buzele incolore.

— Domnișor, la noi estem un cântec formos. Cântec de dragoste estem. Zicem așa:

„Cenuse nu se face — fără să fie foc,
„Mărire nu limpezesc — fără să se ridice valuri“...

Aliș a spus ultimul vers — plecându-se să ridice ceva din fundul bărcii. Apoi, nici nu mai ia aminte că Lully a sărit pe puntea de scânduri, că fugă spre țarm și se face nevăzută pe după casa lui Ibram. El se întoarce spre mare, încrămășisese răzmat de catarg — și fascinat parcă de decorul largurilor, psalmodiază cântecul — din care a tălmăcit, pentru Lully, cu vorbele lui turcești...

— „Mărire nu se limpezesc — fără să se ridice valuri“ — își repetă Lully. Ca sa ajungă mai repede la vânt, ocolind prin mici canale mici, țarmurile de ziduri de caicari, de case nupte cu lut și vărute în curții pîpatoare. Un pui de turc mai încearcă să înalțe un urcuculeț jucăuș — în șuvoarea brizei. O cadă-nă în feledega vișinie urcă — dela cârmă — cu vasul de aramă pe umăr. În ciordacul unei case mai aratoase, un turc bătrân — cu picioarele adunate sub el... Pare un hogg, cu turbanul alb în jurul fesului. „Mărire nu se limpezesc — fără să se ridice valuri“.

— Ni-meni în grădină: semn bun. Lully caută să deslușească ceva: ni-meni în casă. Se repede pe scări, deschide cu cheia — pe care o află la locul convenit. Odată în întinericul fumuriu al odăii ei — de sus — Lully nu întârzie nici o clipă. Silueta ei se agită, sfâșind din când în când, fascia aramică — strecurată pe sub perdeaua ferestrei, revărsare din feeria roșie a amurgului. Iși smulge shortul de pe ea și — așa — unduind, goală, se arată când înfășurată parcă de o legătură ruginie, diafană, care-i cuprinde torsul, când mișcându-se — înfrigurată, s'ar spune, prin albastrul marin al undelor din adâncuri. Se desfășură din mâinile ei un vâl, se pare... Aproape în clipa următoare, în apele oglinzii, Lully se scrutează: îi este acum trupul străns învăluit de o rochiță de mătase, cu desenul verde umbrat al unor frunze de plantă sălbatică, cu limbii ciudat încrustat, peste care șerpesc umbrele negre și frânțe ale tijeilor prelungi ca niște liane, încercuind făptura Lully-ii într-o prelungită îmbrățışare vegetală. Tulpile și frunzele se reflectă parcă în ape străvezi — polcite de pete aramii pe — alocuri — ori de lumina ca de aur vechi — uneori, unduind după mișcarea trupului.

Se avântă mâinile și respiră fluturarea părului, până pe umeri. E o întâie agitare — după îndelunga încrămășisire, în fața oglinzii. S'a irosit fascia aramică din lumina apusului și — albastrul marin din odăie își turbură apele într'un cenușiu mat. Lully abia se deslușește în luciul oglinzii. — „Mărire nu se limpezesc — fără să se ridice valuri“.

— În cântecul marinarului smirniot, n'a strecurat Costa și versul ăsta? Oare, cum o fi cântecul pe care l-a ticluit Costa, pentru Agafis? Ciudat, Lully nu l-a întrebă încă: — „Mărire nu se limpezesc“... Dece nu l-a pus pe Aliș să-i cânte versul, ca să știe ce unduirii de cântec tălmăcesc vorbele... „fără să se ridice valuri“.

— Trezare. A strigat Anna-Maria, jos, în curte. E salutul ei pentru Costa — de care s'a despărțit în poartă: — Ohé, mergi cu bine, marinarule smirniot!

Lully coboară la parter, trece într-o odăiță cu ușa spre spatele vilei; din urmă, aude chemarea Annei-Maria, care știe că Lully a revenit. Pe când urcă spre odăia ei, Lully se furișează afară și fugă spre tâmpla malului de calcar. Se pierde într'un labirint de ulicioare și poteci, printre muchii de cretă și tufe de pelin. Se apropie curând — însă — de casa albă a lui Selim-efendi, sacagiul. Numai să pogore drumeagul — care duce spre port. Pas cu pas — în cursul potecii de calcar, Lully se dumirește asupra întâmplării... Întoarce-se de pe mare, cu barca lui Aliș... „Mărire nu se limpezesc“... Se găsește tot mai aproape de casa lui Costa... Ohé, Costa, marinarule smirniot! Mă auzi? Sunt eu: Lully!

Am venit să-ți spun că mărire nu se limpezesc, fără să se ridice valuri... N'o știai încă, iubite! Mărire... Dar tu ești un călător, Costa, un călător. Ai rătăcit, doar, pe toate mărirele pământului...

Când s'a găsit — în curtea casei — ascultând pe Costa care șușura „Gavotta“ din „Manon“? — l-a strigat se pare:

— Costa, ascultă...

— Lully, tu? Mica mea cadână, așteaptă-mă, să cobor...

— Costa, ascultă-mă... Am venit să te întreb...

— Îndată. Dacă vin jos, făgăduiește-mi ca n'ai să fugi... Spune!

— Nu.

Se și află lângă ea — și Lully îi privea fascinat. Ce miraj își închea păcla de lumină în preajma lor?

— Ce vrei să știi, Lully?

— Spune, Costa... Îți mai amintești cântecul marinarului smirniot, așa cum l'ai imaginat — atunci — pentru Agafis?

— Ce ți-a trecut prin cap Lully? râde nestăpănit, Costa. Știi eu? — Vezi, e mult de atunci... Și apoi, după ce Agafis s'a înecat, cum să-mi amintesc un cântec pe care l-am cântat numai odată, așa cum isvora din închipuire? — Odată, Lully, să te gândesti anume la cântecul acela blestemat!

— Nu se poate să nu ți-l amintești, Costa!

— Nu, Lully! L-am uitat, îți spun...

— Nu începea, cumva, așa, Costa...

„Mărire nu se limpezesc, fără să se ridice valuri“?

— Nu, Lully! Dar e frumos... De unde știi așa ceva?

— Aliș mi l-a spus. E un vers dintr'un cântec de dragoste. Îmi pare rău că nu-ți mai amintești cântecul tău. Desigur, era vorba și de dragoste. Nu? Odată, când o să fim pe mare, numai noi, să te străduiești să ți-l aduci aminte. Spune-mi, era un cântec de dragoste, nu?

— Da, un cântec de dragoste și moarte, Lully. N'auzi? De dragoste și moarte. Nu tresari? Nu mai spul nimic?

— Cântă-l, Costa... Ori, nu! Uite, să coborim la debarcader. Văslim în larg, în întineric. Iar dacă are să vină furtuna, o să fie totul — ca atunci, Costa. Eu o să fiu Agafis, lângă tine, la cârmă. Peste bord — cu ceiață! Nu-i așa? Și să-mi cânti... Singuri pe mare, Costa. Nu se poate să nu-ți amintești acolo, în larg...

Sunt de mult, în odăia lui Costa, culcați pe saltelele de pe lângă pereți, îmbrățışați: Lully, liană cu tije măslinii și alungi, împrejurul trupului lui Costa.

— Lully, spune-mi...

— Da, Costa... Ce să-ți mai spun? Că te-am dorit — cum n'am știut, vredodată, ce e dorința?

— Că visam să fiu a cuiva — care ar fi avut toate farmecele tale? Că nu vreau să știu, acum, de nimic alt decât de iubirea care m'a cuprins ca o apă? Că — în fine — totul se împlinește, ca într'o prezviune neobișnuită?

Au tăcut, un timp, apropiați de îmbrățășare, ascultând șgomotele de-afară.

— E numai marea, Costa...

— Da.

— Să vorbim, mai bine, ca să ne as-

— N'am știut că mă iubești, Costa...

— Dar acum?

— Nici acum nu știu! Pretext să fiu nefericită, Costa. Niți o povestire din lume nu istorisește fabula oamenilor fericiți. Nu uita că „Romeo și Julieta“ — cea mai frumoasă împrejurare de dragoste, sfârșește cu moartea!

— „Dragostea e o giună — pe care n'o cred decât îndrăgostiții“ — ar spune Nikita.

— Și poezi!

— Atunci, tu... Tu crezi în iubire, Lully.

— Aș vrea să plec, înainte de a mă podidi lacrimile, Costa.

E frint ca de o săgeată trupul svelt al Lully-ii. Se desfășoară o buclă lucie peste ochi...

— Lully, nu mai înțeleg nimic!

— Aș vrea să te uit, Costa.

cundem simțăminte! Costa! Iată, istorisește dacă vrei, o întâmplare dintr'un port închipuit, cu o corabie care s'ar chema, de pildă: „Maelstrom“... Și cu o femeie cu părul cum e smoala, cu pielea ca fildeșul vioriu al scoicilor și ochii verzi. Sau cu o fată care a iubit numai umbre... Tu povestești așa de minunat, Costa! Cred că închipuirea ta o ia, uneori, înaintea întâmplărilor adevărate — iar istorisirea se împlinește atunci mai frumoasă decât ți-ai fi depănat amintirile...

— Și după o vreme, tot Lully.

— Ce spuneam?

— Vorbeam despre mine, imi pare...

— Costa, ascultă! Spune-mi...

Se desprinde din îmbrățășarea lui și se ridică într'un cot.

— Ce este, Lully?

— Voiam numai să știu dacă mă iubești! Nu mi-ai spus-o încă.

— Nu? Apropie-te! Așa, reversă, părul peste fața mea... Te iubesc, Lully...

— N'ai să mă uiti...

— Da, așa e! Eu n'am să uit vorbele tale fără de rost, surâsul tău, Costa, — și clipele de tăcere...

— Eu n'am să pot uita râsul tău, Lully — și părul și vorba ta, când imi spuneai:

— „Costa ești un călător! Ai rătăcit, doar, pe toate mărirele lumii!“

— Mă obișnuisem cu pașii tăi prin odăie, cu fluieratul tău și glasul tău care mă chema: — „Cadână mică“ — iubesc marea pe care am plutit cu barca, iubesc și barca — și văsele — și undele verzi și albastre, mulcome. Costa, ascultă-mă, — haidem pe mare, Costa...

— Are să fie cea mai frumoasă călătorie. Mai târziu, o să ne amintim de ea — ca de cea mai neobișnuită carte de iubire.

— Chiar numai întâlnirea noastră ține de înghetările minunii, Costa. Nu vreau să știu de iubirile tale, de până acum. Noaptea asta ne-a schimbat, amândorora, drumurile vieții. Nu simți cât de hotărâtoare este împrejurarea aceasta

Doctorul Catran

de RADU C. PARASCHIVESCU

— Ce-i, Doctore? — îl întreabă el.

— Avem un mort, pe care l-au găsit niște oameni, în șanțul șoselei și trebuie săvizăm Parchetul. — Îl informează medicul.

— L-ai văzut?

— Văzut.

— E mort?

— Mort!

Judele se ncrede în spusele Doctorului, scrie o telegramă și-o trimite la poștă...

Peste noapte mortu n'viază. Căscă, se n'tinde, iar cască, apoi se ridică în capul oaseilor, se scarpină, clefă cleios, se freacă la ochi și se uită împrejur, să vadă unde se găsește. Mirosul de doctorii îl desmeticește însă repede și-și dă seama că-i la spital.

Caută să se domirească, cum de-a ajuns aici, dar nu poate: nu știa nimic...

— Și-l cuprinde un fel de teamă...

Deodată sare ară în picioare, se repede la fereastră, o deschide, s'aruncă în curte și, — să te păzești! — nu se oprește din fugă până la vedea podului. Aici ia luntrea podarului, trece gâră și se duce la turmă...

A doua zi se primește și autorizația Parchetului, să n'groape cadavrul. Judele se duce cu ea la spital și cere Doctorului, să facă mai întâi autopsia. Medicul nu zice ba. Și-amândoi se duc în sala de operație.

Când colo, ia mortul de unde nu-i!

Strigă pe felcer, să-i lămurească, dar și acesta rămâne uimit, când vede lipsa mortului.

Atunci îi licărește judeleu o bănuială. Se uită la fereastră... Deschizi! Examinează pervazul... Urme! Și-i spune medicului:

— Murtu-a fugit pe fereastră...

Doctorul dă din umeri.

— Acum, ce facem cu Parchetul?

— Să ne mai gândim, — răspunde medicul.

— Și se duc la cancelarie...

Cum or fi cocoșit afacerea, nu se știe. Până seara însă tot târgul aflase de chestia cu porcarul și hănușul localului în hohote de râs.

Dar curând după întâmplarea-asta, pe neașteptate, moare Doctorul de-abinele.

— Mare fle! — a exclamat un hazliu, când a aflat știrea. Și-a găsit și el, să dea ortul popii tocmai acum, când ajunsese celebru...

Sighinașul lui trup, măruntel și firav, capul lui țesit, acoperit cu niște aramii, ochii lui mici și jucăuși, umbră de niște sprâncene stufoase, dar mai ales nustața lui roșie și zbărlită, sub care se țuguiau două buze groase, netezite de un suris prefăcut, îi dădeau înfățșirea unui vulpoi mai rășiric, care umbla pe două picioare, îmbrăcat în strale nemțești.

Vorbea blând și măgulitor, mângâind cuvintele. Când l-auzea: că-ți spune: matale, puile, draguță și-alte dulcagării d'astea, ai fi zis că-i bun de pus la rană, să-ți treacă, în locul doctorilor, pe care îi le prescria cu ghioțora, dela farmacie, ori te le da cu zgărețenie, din dulapul spitalului. În adâncul lui însă era foarte veninos: umbla cu șiretăcuri.

Lumea aflase cam cât îi făcea plăcerea și nu-l prea îmbulzea. La spital, de mare nevoie venea câte cineva. În schimb, el se ducea cam desorțit în plasă, nu de dragul sănătății celor de prin sate, ci de grija pântecului său.

Avea o trăsurică cu pânze, la care înhăna doi călușe: țărănești, miciți și domoi, pe care-i mâna singur: trei-trei, trei-trei...

Pleca dimineața, în răsăritul soarelui și se întorcea seara, în asfințit, cu brusculele doidora, bușită cu de toate, scărânat din încheieturi, gemând sub povara încrățăturii.

Iar toate bunătățile pe care le aduna — smântâncă și untșorul, gănușile și pușorii, găsculele și curcușoarele, oușoarele și grăncioarele și tot ce-i trebuia, — nu-l țineau decât ostenețea și căte-o aspirinică, o chinicută, o săricică amară și-alte bombonele și prăfulețe, din trusa plășii, cu care cătrănea sufletul sâtenilor, de câte ori se și trăsese porea: Doctor Catran.

Într'un timp îi mai căzuse o plescută: fusese numit medic de circumscripție, în gara din apropierea comunei lui de reședință. Umbra el, cât umbra, ca să capete postul, știa însă, că nu se ostenește degeaba. Pe lângă leșșoară și frai pe c. f. r. mai avea și p'ocșur: de pe la personal: ba p'aralute, ba lemnișoare, ba câte și mai câte, — pentru câte-o scutire de serviciu, sau un concediu medical, care nu se dau pe gratis, când faci cuiva un hatâr.

Se n'vârtea însă mai bine de pe la postulăni. Ca să adeverească, cu iscălitura lui, pe tablourile de serviciu, că cel ce vrea să intre în slujbă este bun de muncă, Doctorul avea prezentiv un mari, căci în mâna lui era pâinea și cuțitul; iar omul, ca să nu rămâne fără pânișoară, făcea, ce făcea, și trebuia să ungă oșia cât mai gras.

Și-i mergea bine plugșorul... Uneori înghițea și îl câte-un hăpușor, când se lăsa dus cu zăhărolul; se răsbuna însă cu vârf și îndesat, când li venea bine.

Odată, un postulănt s'a dus într'adânc la Doctor, cu mâna goală. Fra om p'ischer omul nostru nu se bizuia să-l ia cu vorba, să-l încerte cu șosele și cu momele, făgăduindu-i marea cu sarea, ca să-l înduplece să ăscălească. Pe urmă, era treaba lui cum se descurca, dacă ăsbutea să-l înșele.

Pe când postulăntul aștepta afară, în frig, — că era iarnă, — trece pe dinaintea lui cărdul de curcani al Doctorului. Omul se uită la ei și de-odată îi fulgeră un gând năstrucnic. S'apropie puțin, prinde un curcan. Îi retenză coada, vâră penele sub zăpădă, apoi umflă pasărea în subțioară, vine la ușe și se așterne iar pe așteriat...

După un timp s'arată o infirmieră, care făcea și pe servitoarea medicului. Omul îi spune păsul, l'arată globaia, și-o trimite să n'științeze pe Doctor. Infirmiera își vestește șeful, apoi vine iar, dă drumul omului să intre înăuntru și-l ia curcanul, pe care-l duce în cărd.

Peste puțin, după ce medicul adeverește pe tablourile de serviciu, că postulăntul este bun de slujbă și-și pune tureaua, omul pleacă, iar Doctorul ese în curte să-și vadă ploconul.

— Care-i? — întreabă el, pe servitoare.

— Asta cu coada tătată, — i-l arată ea.

— Bun! — face Doctorul. Apoi se pune să-i numere.

Văzând însă că nu sporise cărdul, după socoteala lui, întreabă iar:

— Unde-i unu?

— Aștia-s toți! — răspunde infirmiera.

— Nu se poate! Trebuie să'avem unu mai mult, cu al de mi l-a adus acum, — o lămurește șeful.

Numără și servitoarea... Unu